

Evaluation Policies and Criteria of Humanities Scientific Outputs from Experts' Point of View: a Case Study of Language and Literature Fields

Elahe Ebrahimi Dorcheh

PhD Candidait in Knowledge and Information Science; Department of Knowledge and Information Science; University of Isfahan; Isfahan, Iran Email: e.ebrahimi@edu.ui.ac.ir

Ali Mansouri*

PhD in Knowledge and Information Science; Associate Professor; Department of Knowledge and Information Science; University of Isfahan; Isfahan, Iran Email: a.mansouri@edu.ui.ac.ir

Mitra Pashootanzadeh

PhD in Knowledge and Information Science; Associate Professor; Department of Knowledge and Information Science; University of Isfahan; Isfahan, Iran Email: m.pashootanzade@edu.ui.ac.ir

Ali Asghar Mirbagherifard

PhD in Persian Literature; Professor; Department of Persian Literature; University of Isfahan; Isfahan, Iran Email: Bagheri@ltr.ui.ac.ir

Ahmad Shabani

PhD in Knowledge and Information Science; Professor; Department of Knowledge and Information Science; University of Isfahan; Isfahan, Iran Email: shabania@edu.ui.ac.ir

Received: 29, Jan. 2023 Accepted: 23, May 2023

Abstract: Considering the function of humanities and its comparison with other sciences, this research seeks to examine the scientific outputs and the weight of each evaluation criteria and indicators, and the relationship between each output and criteria in the evaluation of these sciences especially in language and literature. In terms of purpose, the research is applied, and in terms of the research implementation process it is of a sequential and exploratory type. The steps of the work are as follows: 1. Identification and weighting of scientific outputs through the three steps of the library method, conducting interviews, and the Analytical Hierarchy Process (AHP); 2. Identifying the evaluation criteria of scientific outputs with the library method; and 3. determining priorities

* Corresponding Author

Iranian Journal of
**Information
Processing and
Management**

Iranian Research Institute
for Information Science and Technology
(IranDoc)

ISSN 2251-8223

eISSN 2251-8231

Indexed by SCOPUS, ISC, & LISTA

Vol. 39 | No. 1 | pp. 63-100

Autumn 2023

<https://doi.org/ijpm.39.1>

for evaluating scientific outputs through concurrent function deployment (CFD). Based on the findings, scientific outputs were divided into two categories: 1. Formats: scientific journal article, conference article, book, research project, and dissertation/thesis; 2. Activity: in policy-making, social (scientific-promotional), social (media), and economic contexts. Evaluation criteria are also divided into 8 categories: platform for creation, presentation and publication; writing structure; content; impact in online environment; scientific impact; social impact; economic impact; and cultural impact, each of which includes indicators. Finally, outputs and criteria have been prioritized according to three approaches and goals: production of science and promotion of knowledge foundations, applicability and responsiveness to society's problems, literary creation/creative literature. Considering the importance and necessity of different evaluation of each field and discipline according to the nature of each one as an effective factor on the application and effectiveness of their scientific outputs, research policy makers can use a new approach in decision-making and establishing policies for evaluating the scientific outputs of the language and literature fields and humanities according to the results.

Keywords: Evaluation Policies, Scientific Outputs, Evaluation Criteria, Humanities, Language and Literature

سیاست‌ها و معیارهای ارزیابی بروندهای علمی علوم انسانی از دیدگاه متخصصان: مطالعه موردی رشته‌های زبان و ادبیات

الهه ابراهیمی درچه

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛
دانشگاه اصفهان؛ اصفهان، ایران؛
e.ebrahimi@edu.ui.ac.ir

علی منصوری

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشیار؛
گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشگاه اصفهان؛
اصفهان، ایران؛
a.mansouri@edu.ui.ac.ir

میترا پشوتنی‌زاده

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشیار؛
گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشگاه اصفهان؛
اصفهان، ایران m.pashootanizade@edu.ui.ac.ir

علی اصغر میرباقری فرد

دکتری زبان و ادبیات فارسی؛ استاد؛
گروه زبان و ادبیات فارسی؛ دانشگاه اصفهان؛
اصفهان، ایران Bagheri@ltr.ui.ac.ir

احمد شعبانی

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ استاد؛
گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ دانشگاه اصفهان؛
اصفهان، ایران shabania@edu.ui.ac.ir

مقاله برای اصلاح به مدت ۸ روز نزد پدیدآوران بوده است.

پدیش: ۱۴۰۲/۰۳/۰۲

دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۰۹

چکیده: با توجه به کارکرد علوم انسانی و تفاوت آن با علوم دیگر، این پژوهش به دنبال بررسی بروندهای علمی و وزن هر کدام، معیارها و شاخص‌های ارزیابی، و رابطه هر برونداد و معیار در ارزیابی این علوم و به‌طور خاص در حوزه زبان و ادبیات است. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر فرایند اجرای پژوهش، از نوع ترکیبی متوالی اکتشافی طی سه مرحله است: ۱. شناسایی و وزن‌دهی بروندهای علمی با روش کتابخانه‌ای، انجام مصاحبه، و فرایند سلسله‌مراتب تحلیلی (AHP)، ۲. شناسایی معیارهای ارزیابی بروندهای علمی با روش کتابخانه‌ای، و ۳. تعیین اولویت‌های ارزیابی بروندهای علمی از طریق استقرار عملکرد

نشریه علمی | رتبه بین‌المللی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)
شاپا (چاپی) ۲۲۵۱-۸۲۲۳
شاپا (الکترونیکی) ۲۲۵۱-۸۲۳۱
نمایه در SCOPUS، LISTA، ISC، و
jipm.irandoc.ac.ir

دوره ۳۹ | شماره ۱ | صص ۶۳-۱۰۰
پاییز ۱۴۰۲

<https://doi.org/jipm.39.1>

همزمان (CFD). بر اساس یافته‌ها، برون‌دادهای علمی به دو دسته تقسیم شد: ۱. قالب‌ها: مقاله نشریه علمی، مقاله همایش، کتاب، طرح پژوهشی، و پایان‌نامه/رساله، ۲. فعالیت: در عرصه‌های سیاست‌گذاری، اجتماعی (علمی-ترویجی)، اجتماعی (رسانه‌ای)، و اقتصادی. معیارهای ارزیابی نیز به ۸ دسته بستر ایجاد، ارائه و نشر؛ ساختار نگارشی؛ محتوا؛ اثرگذاری در فضای مجازی؛ اثرگذاری علمی؛ اثرگذاری اجتماعی؛ اثرگذاری اقتصادی؛ و اثرگذاری فرهنگی برون‌دادهای علمی تقسیم شد که هر کدام شامل شاخص‌هایی است. سرانجام، برون‌دادها و معیارها با توجه به سه رویکرد و هدف تولید علم و ارتقای بنیادهای دانش، کاربرد بودن و پاسخگویی به مسائل جامعه، و آفرینش ادبی/ادبیات خلاق اولویت‌بندی شده است. نظر به اهمیت و ضرورت ارزیابی متفاوت هر حوزه و رشته بنا بر ماهیت هر کدام به‌عنوان عاملی مؤثر بر کاربرد و اثرگذاری برون‌دادهای علمی آن‌ها، سیاست‌گذاران پژوهشی می‌توانند با توجه به نتایج، رویکردی تازه در تصمیم‌گیری و وضع سیاست‌های ارزیابی برون‌دادهای علمی رشته‌های زبان و ادبیات و حوزه علوم انسانی به کار گیرند.

کلیدواژه‌ها: سیاست‌های ارزیابی، برون‌دادهای علمی، معیارهای ارزیابی، علوم انسانی، زبان و ادبیات

۱. مقدمه

فعالیت‌های پژوهشی در حوزه‌های مختلف علمی به‌عنوان سرمایه‌ای بی‌پایان، دستیابی به توسعه در ابعاد گوناگون و رفاه عمومی را به‌دنبال دارد. در این میان، علوم انسانی به سبب گستره وسیع خود، با جنبه‌های مختلف زندگی فردی و جمعی افراد عجین است (Heinen 2010) و بیشتر از علوم دیگر می‌تواند کارآمد و مؤثر باشد. به‌دلیل همین گستردگی، بخش قابل توجهی از توسعه و رخدادهای فرهنگی، تاریخی، اجتماعی، اعتقادی، اقتصادی و سیاسی دنیا نتیجه ایده‌های صاحب‌نظران در علوم انسانی است (شیخ‌زاده ۱۳۹۴). چه‌بسا آینده پیشرفت‌های اجتماعی و علمی پیوندی ناگسستنی با پیشرفت علوم انسانی دارد و بازماندن در این زمینه می‌تواند در درازمدت، آسیب‌هایی جبران‌ناپذیر بر جامعه وارد سازد (حسینی و شهابی ۱۳۹۷).

اما علوم انسانی و اغلب رشته‌های آن در سپهر اجتماعی با چالش اقبال مواجه‌اند؛ موضوعی که مانعی جدی برای تبدیل شدن آن‌ها به یک گفتمان غالب در جامعه خواهد بود. در حوزه اجتماعی و زمینه بیرون از دانشگاه، فروکاست منزلت اجتماعی علوم انسانی که از ضعف آگاهی از ظرفیت کارکردی این علوم ناشی می‌شود، سبب‌ساز ایجاد تقلیل‌گرایی و تزلزل در گفتمان علوم انسانی شده است (خوشنویسان و همکاران ۱۳۹۹).

چنان‌که در پژوهش Olmos-Peñuela, Benneworth and Castro-Martinez (2014) نیز آمده، این دیدگاه عمومیت پیدا کرده که پژوهش‌های این حوزه در جامعه مؤثر نیست و دارای جایگاه پایین‌تری نسبت به علوم دیگر است و سهم کمی از علم را به خود اختصاص می‌دهد. ولی واقعیت چیز دیگری است؛ ظرفیت علوم انسانی و رشته‌های آن، چه در سطح این حوزه و چه به‌عنوان پشتوانه علوم دیگر، بیش از آن چیزی است که اکنون استفاده می‌شود؛ اما به‌خوبی به کارگیری نشده و بستر تجلی آن به‌قدر کفایت فراهم نگشته است. پژوهش‌های علوم انسانی با پژوهش‌های علم، فناوری، مهندسی، و ریاضیات متفاوت است؛ اما نه آن‌گونه که باعث شود به‌طور نظام‌مند برای جامعه کمتر مفید باشند، بلکه ماهیت و هدف، روش پژوهش، نحوه تعامل با جامعه، و تأثیرگذاری متفاوتی دارند.

به‌دنبال توجه نداشتن به تفاوت‌ها و یکسان پنداشتن همه علوم، از فعالیت‌های علمی رشته‌های علوم انسانی همان عملکردی توقع می‌رود که علوم دیگر باید داشته باشند و سرانجام، باعث عدم تحقق اهداف مورد انتظار می‌گردد. هرچند علم بودن، وجه تشابه علوم انسانی با علوم دیگر است، اما تفاوت ذاتی آن‌ها و زبان خاص هر کدام باید در ارزیابی لحاظ شود و از استفاده از یک الگوی واحد برای همه آن‌ها اجتناب گردد (Rovira-Esteva and Orero 2012). با توجه به جایگاه علوم انسانی، در صورت استفاده از پرونده‌های علمی متنوع و مناسب ماهیت هر رشته آن (آنچه باید ارزیابی شود) و دنبال کردن خطوط راهنمای مشخص و معیارهای مرتبط برای ارزیابی (چگونگی ارزیابی)، مسیر رسیدن به اهداف و تحقق کارکرد و رسالت آن رشته هموارتر خواهد شد (Moed, Luwel and Nederhof 2002). بنابراین، پرونده‌های متنوع و در اولویت به‌عنوان بستر ارائه مضامین رشته‌های علوم انسانی و کاربرد معیارهای چند بعدی برای ارزیابی هر پرونده نیازمند توجه بیشتری است. ضمن اینکه این مهم به‌دلیل گستردگی و ماهیت علوم انسانی، در هر یک از رشته‌های این حوزه نیز متفاوت است.

هر رشته علمی مستعد گزارش یافته‌های پژوهشی و علمی خود در پرونده‌های متعددی است و اهمیت و جایگاه کاربرد هر کدام از این پرونده‌ها نسبت به رشته تغییر می‌کند. در بسیاری از رشته‌های علوم انسانی، امکان ارائه پرونده‌های علمی گسترده، متنوع، و ارزنده‌ای وجود دارد، اما به‌دلیل نگاه یکسان به علوم و عدم توجه به ماهیت آن‌ها نادیده انگاشته شده و به موارد محدود و مشابهی مانند مقاله و کتاب اکتفا می‌گردد.

در این صورت، تنها کمیت انتشار بروندهای متعارف و زودبازده و دارای امتیاز بالا برای ارتقای علمی و شغلی در اولویت فعالیت پژوهشگران علوم انسانی قرار خواهد گرفت و به مرور زمان از خلاقیت، پویایی، و نشاط این حوزه کاسته می‌شود و به دلیل دور ماندن از اهداف خود، کم‌اثر جلوه می‌کنند. به کارگیری بروندهایی که مورد تأکید متخصصان غیرعلوم انسانی است و اولویت و قابلیت لازم برای به کارگیری در علوم انسانی را ندارند نیز می‌تواند از عوامل مهم نمود کم و رتبه پایین این حوزه نسبت به علوم دیگر باشد. برای جبران این نارسایی شایسته است به دامنه وسیعی از بروندهای متناسب با ویژگی‌های علوم انسانی توجه گردد. بر اساس سنت معرفتی^۱ هر رشته باید تصمیم‌گیری شود که چه بروندهایی استفاده شود (Ochsner and Peruginelli 2021) و چگونه مورد ارزیابی قرار گیرد.

استفاده مطلوب از بروندهای علمی در صورتی میسر است که برای ارزیابی آن‌ها از معیارها و شاخص‌های سازگار با ماهیت هر کدام استفاده گردد. اما در حال حاضر، بروندهای علمی علوم انسانی که جزء علوم نرم^۲ هستند، اغلب با معیارها و شاخص‌هایی که برای علوم سخت^۳ از جمله علوم پایه، طبیعی، و مهندسی طراحی شده، ارزیابی می‌گردد (Bonaccorsi et al. 2017). این در حالی است که این معیارها و شاخص‌ها اولویت و قابلیت لازم برای به کارگیری در علوم انسانی را ندارند و جایگاه اصلی بروندهای علمی آن را پدیدار نمی‌کنند. نتیجه این امر کسب رتبه پایین این حوزه علمی نسبت به علوم دیگر است؛ در صورتی که، اصل مقایسه دو پدیده متفاوت با سنجش یکسان پذیرفته نیست. پس، لازم است از معیارهایی در سیاست‌های ارزیابی استفاده شود که با ماهیت رشته‌های علوم انسانی و نتایج مورد انتظار از آن‌ها همخوانی داشته باشد.

باید خاطر نشان نمود که اسناد بالادستی و سیاست‌های ارزیابی اتخاذ شده از سوی سیاست‌گذاران نیز بر تعیین مسیر پژوهش متخصصان، از انتخاب برونداد تا ارزیابی آن مؤثر است و در ارائه چشم‌اندازها و رسالت‌ها در این زمینه ایفای نقش می‌نماید (Antonakis and Hooijberg 2007). آئین‌نامه ارتقا از جمله این سیاست‌هاست و از اهمیت زیادی در معادلات دانشگاهی و جهت‌گیری پژوهشی اعضای هیئت علمی برخوردار و به گفته بهتر، پیشران بسیار مهمی در آینده آموزش عالی است (کیوان آرا و همکاران ۱۳۹۲). اما در کنار سهم

1. epistemic tradition

2. soft sciences

3. Hard sciences

بالایی که آئین‌نامه در تعیین شیوه ارزیابی دارد، تحلیل و نقد و بررسی‌هایی نیز بر آن نگاشته شده که به‌نوعی نقد به آنچه باید ارزیابی شود و چگونگی ارزیابی است و لازم می‌نماید در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های پیش رو به‌ویژه در مورد علوم انسانی و رشته‌های مرتبط با آن توجه شود و مورد بازبینی قرار گیرد.

فهرست رشته‌های وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری (عتف) در نظام آموزش عالی ایران مبنای تعریف گستره علوم انسانی در این پژوهش قرار گرفته است.^۱ برای گروه علوم انسانی ۱۵ زیرگروه الهیات، تحول در مطالعات قرآنی، حقوق، روان‌شناسی، زبان و ادبیات خارجی، زبان و ادبیات عربی، زبان و ادبیات فارسی، زبان‌شناسی، علوم تربیتی، علوم حوزوی، فلسفه، فلسفه دین و کلام جدید، مدیریت، مشاوره، و نظامی و انتظامی ارائه می‌شود و هر کدام گرایش‌های متعدد و متنوعی دارد. آنچه پیرامون اهمیت علوم انسانی بیان می‌گردد در مورد هر یک از رشته‌ها و گرایش‌های این حوزه نیز مطرح است و هر کدام سهم به‌سزایی در تحول و ترقی جامعه دارد. در میان رشته‌های بیان‌شده، یکی از مواردی که اهمیت زیادی دارد زبان و ادبیات است.

رشته‌های زبان و ادبیات به‌طور قابل توجه با جنبه‌های مختلف زندگی و مهم‌تر از همه با هویت و بلوغ فکری و فرهنگی یک ملت سروکار دارند و به‌عنوان پشتوانه‌ای برای غنای تمدن یک کشور به حساب می‌آیند. این طرز تفکر که پژوهش‌های زبان و ادبیات می‌تواند حاوی اطلاعاتی در مورد رفتار و ارزش‌های اجتماعی باشد، به نظریه بازتاب^۲ شهرت دارد؛ چرا که به نحوی شفاف، جهان اجتماعی را برای خواننده مستند می‌سازد (کورس ۱۳۸۳). در ادبیات همه‌چیز گنجانده شده است و این باعث می‌شود که در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نقش مهمی بر عهده داشته و اثرگذار باشد.

ادبیات یعنی هنر و خلاقیت! ولی در محیط دانشگاهی آن‌قدر محدودیت برونداد ایجاد شده است که فرد متخصص توانایی و استعداد و وظیفه اصلی خود را رها می‌کند و به سمت کارهای غیرخلاق و پرونده‌های بی‌کیفیت می‌رود. جدایی ادیبان و جامعه و یا بی‌خبری جامعه از ادبیات باعث عدم استفاده از آثار و هدر رفتن آن‌هاست. بین ادبیات

۱. بازبینی شده در ۸ بهمن ۱۴۰۰ از: <https://b2n.ir/fj21782>

2. reflection theory

و فضایی که می‌تواند کاربرد داشته باشد (مثل هنرهای نمایشی) جدایی افتاده؛ چرا که به دانشگاه اکتفا شده است و در خارج از آن بازدهی و اثری ندارند. در بروندهای فعلی توجه زیادی به هنر و خلاقیت ادبیات نشده است و ادبیات دانشگاهی با ادبیات مردمی فاصله دارد. رشته‌های زبان و ادبیات نتوانسته‌اند به نیازها، خواست‌ها و انتظارات جامعه پاسخ دهند و کاربردی باشند. به نوعی شرایط لازم برای توسعه زبان و ادبیات فراهم نبوده است. در نتیجه، این رشته‌ها از نظر درونی مشکل ندارند، بلکه زمینه اجتماعی ابراز و پرورش آن‌ها مهیا نیست. از این رو، برای توسعه این رشته‌ها باید شرایط و زمینه اجتماعی مناسب را فراهم ساخت. بروندهای فعلی برای تأثیر علمی ادبیات مناسب‌اند، اما برای تأثیرگذاری اجتماعی و ورود ادبیات به جامعه باید به دنبال بروندهای دیگری بود. هدف باید دیده‌شدن ظرفیت‌های ادبیات، کاربردی شدن ادبیات، رسیدن نفع ادبیات به عموم مردم، غنی و فربه‌شدن رشته‌های زبان و ادبیات، پیوند ادبیات با رشته‌های دیگر، کمک به تعلیم و آموزش ادبیات در دانشگاه و جامعه، و کمک پژوهش به آموزش باشد. بنابراین، نیاز است چاره‌ای اندیشیده شود تا بتوان از این ظرفیت بزرگ زبان و ادبیات بهره برد و آن را از طریق بروندهای علمی متنوع، گسترده و به‌روز به مخاطب آن عرضه نمود. با وجود وسعت رشته‌های زبان و ادبیات و گستردگی طیف مخاطبان، ارائه آن‌ها در بروندهای گوناگون امکان‌پذیر و لازم است و ضرورت دارد میزان اثرگذاری آن‌ها با معیارهای چندبُعدی مورد ارزیابی قرار گیرد.

موارد بیان‌شده درباره اهمیت علوم انسانی و رشته‌های آن، تفاوت آن‌ها با علوم دیگر، لزوم به کارگیری بروندهای علمی متنوع، ضرورت استفاده از معیارهای ارزیابی متناسب با ماهیت و ابعاد هر کدام، و رسیدگی به نقدهای وارد به شیوه‌های جاری ارزیابی برای هر یک از رشته‌های علوم انسانی از جمله زبان و ادبیات نیز قابل طرح است. از این رو و با توجه به اهمیت و ضرورت مطرح در باب ارزیابی رشته‌های زبان و ادبیات، پژوهش حاضر در صدد بررسی مسائل فوق در این رشته‌ها با توجه به جایگاه آن‌هاست تا به‌عنوان نقطه آغاز و الگویی برای بررسی وضعیت رشته‌های دیگر در آینده باشد. بنابراین، این پژوهش به دنبال پاسخگویی به پرسش‌های زیر از دیدگاه متخصصان است:

۱. بروندهای علمی رشته‌های زبان و ادبیات شامل چه مواردی است؟
۲. وزن بروندهای علمی رشته‌های زبان و ادبیات به چه صورت است؟
۳. معیارها و شاخص‌های ارزیابی بروندهای علمی رشته‌های زبان و ادبیات کدام است؟

۴. رابطه پرونده‌های علمی و معیارهای ارزیابی و اولویت هر کدام در ارزیابی چگونه است؟

۲. پیشینه پژوهش

با وجود عجیب بودن علوم انسانی با زندگی بشر از سال‌های دور، مدت‌زمان زیادی نمی‌گذرد که به‌طور رسمی و ذیل این عنوان در مجامع علمی مورد بحث قرار گرفته و به مطالعات راه یافته است. در باب این علوم، پژوهش‌های متعددی انجام شده است که نشان از پذیرش علوم انسانی و ورود به بحث جایگاه آن در میان حوزه‌های علمی و نقشی که در توسعه جامعه دارد، است. مرور پیشینه نشان می‌دهد که غالب پژوهش‌ها حوزه علوم انسانی را به‌طور کلی پوشش می‌دهد و مطالعات معدودی بر رشته‌های آن متمرکز شده‌اند که در این بخش به موارد مربوط به علوم انسانی اشاره و بر موارد مرتبط با زبان و ادبیات درنگ خواهد شد.

پژوهش‌های این حوزه بیشتر پیرامون موضوع اهمیت و ضرورت علوم انسانی (دهقانی و همکاران ۱۳۹۵؛ Heinen 2010)، کاربرد و اثرگذاری آن (خسروی و پورنقی ۱۳۹۸؛ Pedersen, Grønvd, and Hvidtfeldt 2020)، آسیب‌شناسی پرونده‌های علوم انسانی و ارائه راهبردهایی در این زمینه (ابراهیمی درجه و همکاران ۱۴۰۱؛ Borovik and Shemberko 2016) بوده است. «ابراهیمی درجه» و همکاران در مقاله خود، آسیب‌ها و راهکارهایی را برای امتیاز پرونده‌های پژوهشی در آئین‌نامه ارتقا، نشریات، انتشار مقالات بین‌المللی، نظریه، سبک پژوهشی اعضای هیئت علمی، آفرینش‌های ادبی و خلاق، گسست رابطه رشته‌های زبان و ادبیات و جامعه، و آموزش رشته‌های زبان و ادبیات برشمرده‌اند (۱۴۰۱). از دلایلی که پژوهشگران را بر آن داشته تا به‌طور ویژه به علوم انسانی و گاهی رشته‌هایی از آن پردازند، ویژگی‌های متفاوت این علوم و پرونده‌های آن با علوم دیگر است.

هرچند مطالعه‌ای پیرامون رشته‌های زبان و ادبیات به‌طور خاص یافت نشد، اما در مقایسه پرونده‌های علوم انسانی با علوم دیگر به‌طور کلی، پژوهش‌های متعددی انجام شده و ویژگی‌هایی برای هر کدام برشمرده‌اند. تفاوت در ماهیت و هدف پژوهش و پرداختن به موضوعات اجتماعی و فرهنگی که تأثیر مستقیم بر جامعه دارند و اغلب مسائل

دارای تناسب محلی و ملی را مطرح می‌کنند (Diaz-Faes, Bordons and Van Leeuwen) کثرت‌گرایی پارادایم^۱ پژوهش و گردآوری داده‌ها (Bonaccorsi 2018)، تمایل به انتشار نتایج پژوهش به زبان ملی (Krull and Tepperwien 2016)؛ (Kulczycki et al. 2020)، ارجحیت جغرافیای ملی برای انتشار نتایج پژوهش (Ochsner and Verleysen and Hug 2016)، تعداد نویسندگان و حاکم بودن تک‌نویسندگی^۲ و فردمحوری (Weeren 2016؛ Sivertsen 2016؛ Bunia؛ Van Den Akker 2016؛ Pinto & Fernandes 2015؛ Huang & Chang 2008؛ Price 1970؛ Hammarfelt and Giménez-Toledo, Tejada-Artigas, and Mañana-Rodríguez 2012)، ضعف پوشش علوم انسانی در پایگاه‌های استنادی از نظر زبانی، جغرافیایی و تنوع برونداد (Faggiolani and Solimine 2018؛ Haddow 2018)، اولویت متفاوت بستر و کانال انتشار یافته‌ها (نوروزی چاکلی، قضاوی و طاهری ۱۳۹۴؛ Sivertsen 2016)؛ تنوع و ناهمگنی مخاطبان علمی و غیرعلمی از جامعه بین‌المللی، منطقه‌ای یا ملی، تا عموم مردم^۳ که به‌طور عام غیردانشگاهی هستند (قنادی‌نژاد و حیدری ۱۳۹۹؛ Verleysen and Van Den Akker 2016)؛ (Weeren 2016) از جمله مسائل پرتکرار و مهم این حوزه است. ذوالفقاری (۱۳۸۸) در بررسی موقعیت پژوهشی رشته زبان و ادبیات یادآور می‌شود که با توجه به اینکه غیر از دانشگاهیان، عموم مردم نیز به زبان و ادبیات علاقه‌مند هستند، پژوهشگران این رشته را همه گروه‌ها تشکیل می‌دهد و تنوع روش‌ها و گونه‌های پژوهشی در آن چشمگیر است. بنابراین، اغلب باید پژوهش‌های غیرحرفه‌ای در این حوزه را فعالیت ادبی نامید، نه پژوهش ادبی. شاخص‌ها و معیارهای ارزیابی و سنجش تحولات پژوهش‌های ادبی باید با توجه به مساحت‌های مختلف ادبی مثل محلی یا کشوری، عمومی یا دانشگاهی، سنتی یا جدید، زبانی یا ادبی و جنس و نوع اهمیت آن‌ها بر مبنای کاربردی، توسعه‌ای و بنیادی تعیین شود. بنابراین، لازم است در تدوین سیاست‌های ارزیابی علوم انسانی و بروندهای علمی و معیارهای ارزیابی آن، به این ویژگی‌های برجسته‌شده در مطالعات توجه شود. در کنار عنایت روزافزون به جایگاه علوم انسانی و توجه به ماهیت و تفاوت آن با

1. paradigmatic pluralism

2. single-authored

3. general public

علوم دیگر (Verleysen and Weeren 2016)، اثرگذاری آن نیز مورد توجه قرار گرفته است. بررسی منابع نشان می‌دهد که ارزیابی علوم انسانی از بُعد علمی فراتر رفته و به اثرگذاری از جنبه‌های مختلف فناوری، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، زیست‌محیطی، و سیاسی (Reale et al. 2018؛ Sani'ee et al. 2022) معطوف شده است. این امر باعث به جریان افتادن اهمیت پرونده‌های علمی متنوع و دستاورد و اثر آن‌ها، افزون بر پرونده‌های مرسوم گردیده است (قاضی نوری و فرازکیش ۱۳۹۷) و نیاز به ارزیابی جهت دریافت میزان پیشرفت و تحول‌آفرینی پژوهش‌ها و پژوهشگران در جامعه (طایفه باقر و همکاران ۱۴۰۱) را افزایش می‌دهد. با اینکه پژوهشی ویژه زبان و ادبیات در این باب در دسترس نویسندگان نبود، اما می‌توان به پیشنهاد «ذوالفقاری» (۱۳۸۸) در مقاله «موقعیت کنونی رشته زبان و ادبیات فارسی و راهکارهای تقویت آن» اشاره کرد که معیار مهم در سنجش پژوهش‌های ادبی این است که تا چه میزان این پژوهش‌ها به توانمندسازی و گسترش زبان فارسی منجر می‌شوند و نتایج این پژوهش‌ها چه مشکلی از مشکلات فرهنگی و یا اجرایی کشور را حل می‌کند. پژوهش‌های ادبی همچنین باید به تقویت معرفت و هویت، کم کردن فاصله ادبیات دانشگاهی و مردمی، رشد خلاقیت‌های زبانی و ادبی و تحرک زبانی بینجامد و به حوزه‌های کاربردی (در مفهوم وسیع آن) نزدیک شود.

از همین رو، موضوعاتی مانند ارزیابی عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی حوزه علوم انسانی (قانع‌راد، محمودی، و ابراهیم‌آبادی ۱۳۹۶؛ شمشیری، سلیمی و سنگی ۱۳۹۷؛ رسولی و شهریار ۱۳۹۹؛ صفرپور، عباس‌پور و سلیمی ۱۴۰۰؛ Bonaccorsi et al. 2017)، ارزیابی گروه‌های آموزشی (عصاره، عفیفیان و نورمحمدی ۸۱۳۹؛ Colman, Dhillon and Frixione, Ruiz- ۱۳۹۳؛ Coulthard 1995)، و ارزیابی پژوهشگران (رضایی و نوروزی چاکلی ۱۳۹۳؛ Rowlands and Ochsner, Kulczycki and Gedutis 2018؛ Zamarripa, and Hernández 2016؛ Wright 2019) مورد توجه قرار گرفته است. افزون بر آن، پیشنهادهای نیز برای سیستم ارزیابی متناسب با علوم انسانی (Ren and Gong 2012)، ارزیابی تأثیر علوم انسانی (Reale et al. 2018؛ Muhonen, Benneworth and Olmos-Peñuela 2020)، معیارهای ارزیابی علوم انسانی (D'Souza 2021؛ Ochsner, Hug and Daniel 2014)، و معیارهای ارزیابی برخی پرونده‌های پرکاربرد در علوم انسانی مانند کتاب و مونوگراف (Glänzel, Thijs and Chi 2016؛ Zuccala)

(2018) ارائه داده‌اند. با وجود تعدد پژوهش‌ها، کمتر موردی یافت می‌شود که پیرامون بررسی و پیشنهاد پرونده‌ها و معیارهای ارزیابی مرتبط با رشته‌ای خاص از علوم انسانی باشد. در زمینه رشته‌های زبان و ادبیات، «هاگ، اشنر و دانیل» معیارهایی برای ارزیابی کیفیت پژوهش در سه رشته مطالعات ادبیات آلمانی، مطالعات ادبیات انگلیسی، و تاریخ هنر ارائه نموده‌اند. در این پژوهش به ۱۹ معیار و جنبه‌های^۱ هر کدام برای سه رشته پرداخته و در ادامه، به معیارها و جنبه‌های مشترک بین سه رشته از جمله تبادل علمی، نوآوری و اصالت، تقویت حافظه فرهنگی، تأثیر بر جامعه پژوهشی، و گشودگی به ایده‌ها و افراد^۲ اشاره شده است (Hug, Ochsner and Daniel 2013). آن‌ها سپس با روش «دلفی» به رتبه‌بندی معیارهای به‌دست آمده از پژوهش قبل پرداخته‌اند. «دسیزا» نیز با روش مرور نظام‌مند^۳ به بررسی اینکه ویژگی‌های نوشتار خلاق در داستان‌نویسی چه بوده و چگونه ارزیابی می‌شود، پرداخته است (D'Souza (2021). بنابراین، جا دارد به‌طور خاص، به موضوع پرونده‌ها و معیارهای ارزیابی آن‌ها در رشته‌های علوم انسانی پرداخته شود.

در پژوهش‌های انجام شده کمبودهایی نسبت به ارزیابی علوم انسانی به چشم می‌خورد. به‌جز موارد معدودی مانند پژوهش (قاضی نوری و فرازکیش) (۱۳۹۷) معمولاً در مطالعات، علوم انسانی از دیگر علوم تفکیک نشده است و همه با هم و به‌طور یکسان مورد ارزیابی و حتی مقایسه قرار گرفته‌اند. از جمله موارد مرتبط‌تر آن‌ها پژوهش «غلامی و همکاران» (۱۳۹۷) و (Hug and Aeschbach (2020) است. پژوهش‌ها اغلب روی بررسی و تأکید بر نیاز به ارزیابی ویژه علوم انسانی تمرکز کرده‌اند و کمتر به بیان نحوه این ارزیابی می‌پردازند. اینکه در ارزیابی‌ها به‌طور عام بر پرونده‌های علمی محدودی تکیه شده است (Sivertsen 2016) و سیستم ارزیابی مبتنی بر مقاله، بیشترین اهمیت را دارد (قانع‌راد، محمودی و ابراهیم‌آبادی ۱۳۹۶؛ Ochsner, Hug and Daniel 2014) باعث می‌شود که یافته‌های علوم انسانی که در پرونده‌های مختلف، امکان انتشار بیشتر و حتی متفاوت‌تری دارند، به‌درستی بررسی نشوند. این کاستی‌ها باعث عدم استفاده از معیارهای مناسب ارزیابی برای هر پرونده در هر رشته

1. aspect

2. scholarly exchange, innovation and originality, fostering cultural memory, impact on research community, openness to ideas and persons

3. systematic review

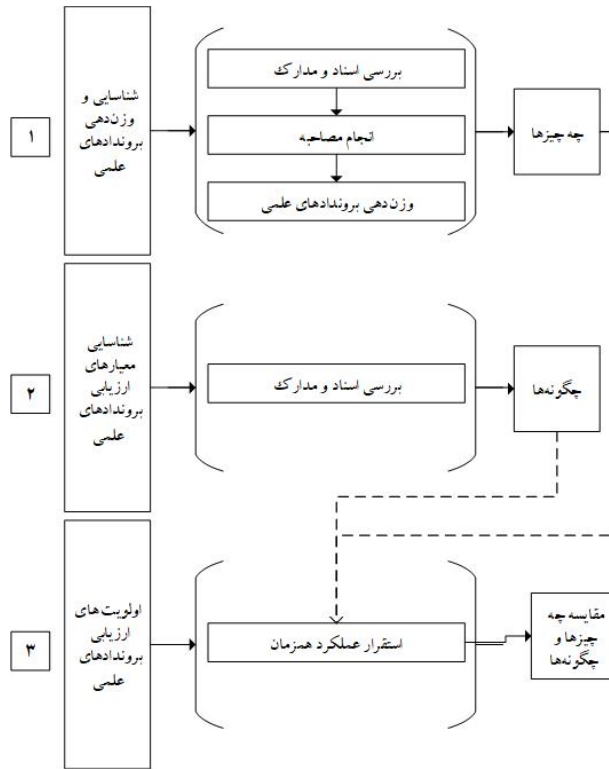
می‌شود (Haddow & Hammarfelt 2019). معیارها و شاخص‌های پیشنهادشده اغلب کمی بوده (عصاره، عقیقیان و نورمحمدی ۱۳۹۸؛ Ren and Gong 2012) و موارد کیفی، کمتر مطرح شده است؛ ولی در هر صورت، مسئله عدم تناسب برخی معیارها و شاخص‌ها با علوم انسانی پابرجاست (Stië and Vanderstraeten 2019). شاخص‌ها و معیارهایی که گاهی ویژه علوم انسانی آورده شده، اغلب مفهومی و انتزاعی بوده (اصغری، دانش‌فرد و میرسپاسی ۱۳۹۵؛ Ochsner, Hug and Daniel 2014) و عملیاتی و قابل اندازه‌گیری نیستند.

به‌طور کلی، بررسی پیشینه نشان می‌دهد که ارزیابی علوم انسانی به‌طور اختصاصی دیرزمانی نیست که جزء مسائل و دغدغه‌های متخصصان مربوط به حوزه ارزیابی پژوهش شده است. طبق بررسی انجام‌شده، اکثر مطالعات به ارزیابی و مقایسه پژوهش‌ها، پژوهشگران، و نهادهای پژوهشی با شاخص‌ها و معیارهای کتاب‌سنجی و علم‌سنجی پرداخته‌اند. مرور پژوهش‌ها در حوزه علوم انسانی در ایران حاکی از آن است که اگرچه تفاوت علوم و نیاز به ارزیابی هر کدام بر اساس ویژگی‌های خود همواره مدنظر پژوهشگران بوده، اما در زمینه نحوه ارزیابی به‌تازگی وارد گردونه شده و هنوز پژوهش‌های جامعی برای بررسی شیوه ارزیابی ویژه علوم انسانی و یا حتی رشته‌ای خاص از این حوزه که به بسط و بازتعریف انواع و وزن پرونده‌ها و معیارهای آن‌ها توجه کند، انجام نشده است. پژوهش‌هایی با این موضوع می‌تواند گامی مثبت در این زمینه باشد. در پژوهش‌ها با توجه به اهمیت و گستردگی رشته‌های زبان و ادبیات، به آن پرداخته شده است که می‌تواند نقطه عطفی برای بررسی دیگر رشته‌های علوم انسانی در آینده باشد.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر فرایند اجرای پژوهش از نوع ترکیبی متوالی اکتشافی^۱ است؛ بدان معنا که ابتدا با کشف داده‌های کیفی و تحلیل آن‌ها شروع و سپس، مرحله کمی انجام می‌شود. این پژوهش بر اساس شکل ۱، در چندین مرحله و با روش‌های مختلف انجام شده است که در ادامه به جزئیات هر کدام پرداخته می‌شود.

1. exploratory sequential mixed method research

شکل ۱. مراحل اصلی پژوهش

۳-۱. مرحله اول. شناسایی و وزندهی بروندادهای علمی

۱. بررسی اسناد و مدارک: به منظور شناسایی انواع بروندادهای علمی علوم انسانی به ویژه رشته‌های زبان و ادبیات، ۳۷ منبع (مقاله، کتاب و پایان‌نامه) حاصل از نمونه‌گیری غیراحتمالی و هدفمند با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مطالعه اسنادی مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور، عنوان و کلیدواژه‌های مقالات بدون محدودیت زمانی از پایگاه‌های ملی «ایرانداک»، «مگ‌ایران» و «کتابخانه ملی ایران» و پایگاه‌های بین‌المللی «اسکوپوس»، «امرالد»، «اشپرینگر لینک» و «ساینس دایرکت»^۱ جست‌وجو و منابع مرتبط با موضوع گردآوری شده است. در این مرحله از فیش‌برداری به‌عنوان ابزار گردآوری داده استفاده و از نرم‌افزار MaxQDA برای تحلیل استفاده گردید.

1. Scopus, Emerald, Springer Link, Science irect

۲. **انجام مصاحبه:** برای دریافت نظر پژوهشگران رشته‌های زبان و ادبیات به منظور تکمیل فهرست پرونده‌ها، با آن‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. جامعه آماری پژوهش اعضای هیئت علمی رشته‌های زبان و ادبیات دانشگاه‌های ایران است. نمونه پژوهش (۲۵ نفر) به صورت هدفمند و با روش گلوله‌برفی از ۸ دانشگاه (دانشگاه‌های اصفهان، تربیت مدرس، تهران، الزهراء، شهید بهشتی، شهید چمران اهواز، شیراز، علامه طباطبائی، و فردوسی مشهد) در رشته‌های زبان و ادبیات فارسی و غیرفارسی (انگلیسی، عربی، فرانسه، آلمانی، چینی) انتخاب شد. معیارهایی چون عضویت در انجمن‌ها و کارگروه‌های مرتبط با رشته‌های زبان و ادبیات در نهادهای پژوهشی در سطوح مختلف، داشتن پرونده‌های متنوع در این رشته‌ها، و آشنایی با ارزیابی در انتخاب نمونه مؤثر بوده است.

۳. **وزن‌دهی پرونده‌های علمی** (با توجه به رویکردها و اهداف پژوهش و مطالعه علمی در زبان و ادبیات): برای این هدف از روش تصمیم‌گیری چندمعیاره با فرایند سلسله‌مراتب تحلیلی^۱ و ابزار پرسشنامه مقایسات زوجی به صورت طیف ۹ درجه «ساعتی» استفاده شده است. روش AHP^۲ توسط «توماس ساعتی» در دهه ۱۹۷۰ معرفی شد و نتیجه آن اولویت‌بندی تعدادی معیار یا گزینه با هدف انتخاب بهینه است (Saaty 1980). برای این روش لازم است پاسخ‌دهنده در هر پرسش، به مقایسه معیارها پردازد و درجه مورد نظر را بنا بر اهمیت آن طبق جدول ۱، علامت بزند. به عنوان مثال، در شکل ۲، معیار A در مقایسه با معیار B پنج برابر مهم‌تر است.

جدول ۱. طیف ۹ درجه‌ای ساعتی

درجه	وضعیت مقایسه A نسبت به B	توضیح
۱	ترجیح یکسان ^۳	معیار A و B اهمیت برابر دارند
۳	کمی مرجح ^۴	معیار A از B کمی مهم‌تر است
۵	خیلی مرجح ^۵	معیار A از B مهم‌تر است
۷	خیلی زیاد مرجح ^۶	معیار A از B خیلی مهم‌تر است
۹	کاملاً مرجح ^۷	معیار A از B کاملاً مهم‌تر است
۲-۴-۶-۸	بینابین	ارزش‌های بینابین را نشان می‌دهد

1. analytic hierarchy process (AHP)

2. analytical hierarchy process (AHP)

3. equal

4. moderate

5. strong

6. very strong

7. extreme

معیار	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	معیار
A					*													B

شکل ۲. نمونه پرسشنامه AHP

پرسشنامه در اختیار ۱۳ نفر از مصاحبه‌شوندگان مرحله پیشین قرار گرفت. برای نمونه پژوهش افرادی به‌صورت هدفمند انتخاب شدند که در زمینه برونادهای علمی تجربه بیشتری داشتند و نظرات متنوع و جدیدتری در گام اول مطرح کرده بودند. در منابع برای تعداد پاسخ‌دهندگان در روش AHP تعداد خاصی ذکر نشده است؛ اما به‌طور معمول، آن را بین ۴ تا ۹ نفر اعلام می‌کنند. (Saaty and Özdemir (2014) در پژوهش خود پاسخگویی ۷ نفر خبره را مناسب دانسته‌اند (به‌ویژه زمانی که پاسخ‌دهندگان همگن باشند)، زیرا مجموع وزنی خطاها با این تعداد کمتر است. با توجه به اینکه از طرفی عناصر مورد ارزیابی در پرسشنامه (برونادها) در گام قبل به تأیید متخصصان رسیده و از طرف دیگر، پرسشنامه قبل از توزیع در اختیار ۳ نفر متخصص در رشته‌های زبان و ادبیات و علم اطلاعات و دانش‌شناسی قرار گرفته و اصلاح و تأیید شده است، از نظر صوری و محتوایی از روایی لازم برخوردار است. در روش AHP شاخصی به نام نرخ ناسازگاری^۱ محاسبه می‌گردد که برای بررسی مفهوم پایایی^۲ استفاده می‌شود. در حالتی که ناسازگاری از حد نصاب (۰/۱) یا ده درصد) بیشتر باشد، لازم است ارزیابی‌ها مجدداً انجام گیرد. نرخ ناسازگاری در پژوهش حاضر ۰/۰۰ به‌دست آمد که مقدار قابل قبولی است. داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار Expert Choice تحلیل و برونادها وزن‌دهی شد.

۲-۳. مرحله دوم. شناسایی معیارهای ارزیابی برونادهای علمی

به‌منظور شناسایی معیارهای ارزیابی برونادهای علمی علوم انسانی به‌ویژه رشته‌های زبان و ادبیات، ۴۹ مقاله حاصل از نمونه‌گیری غیراحتمالی و هدفمند با استفاده از روش کتابخانه‌ای و مطالعه اسنادی مورد بررسی قرار گرفت. جست‌وجو در عنوان و کلیدواژه‌های مقالات «پایگاه ملی ایران» و پایگاه‌های بین‌المللی «اسکوپوس»، «وب‌آوساینس»^۳، «سیج»^۴ و «ساینس دایرکت» بدون محدودیت زمانی انجام و منابع مرتبط با موضوع گردآوری شد.

1. inconsistency

2. reliability

3. web of science

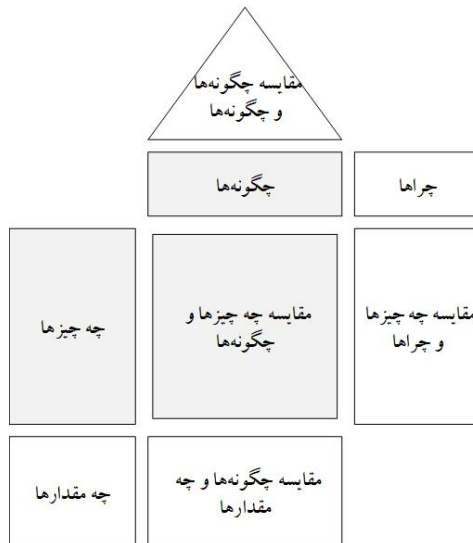
4. sage

در این مرحله از فیش‌برداری به‌عنوان ابزار گردآوری داده و از نرم‌افزار MaxQDA برای تحلیل استفاده گردید.

۳-۳. مرحله سوم. تعیین اولویت‌های ارزیابی پرونده‌های علمی

استقرار عملکرد همزمان^۱ یک چارچوب جایگزین برای استقرار تابع عملکرد^۲ محسوب می‌شود. QFD یک رویکرد چهار-مرحله‌ای است که در ابتدا برای اولویت‌بندی عوامل «کیفیت» محصولات و خدمات در صنایع پیشنهاد شده بود، اما امروزه در موضوعات مختلفی مانند حوزه انرژی، توسعه پایدار، بازاریابی، و آموزش عالی هم به کار می‌رود (De Oliveira et al. 2020). CFD به‌صورت موازی و همزمان، استقرار ارزش‌هایی افزون بر کیفیت را نیز دربرمی‌گیرد. ابزار اصلی هر دو تکنیک، ماتریس رابطه‌ای است که در QFD در قالب خانه کیفیت^۳ و در CFD در قالب خانه ارزش‌ها^۴ تعریف می‌شود. خانه ارزش‌ها مانند آنچه در شکل ۳، آمده در ۸ قسمت (اتاق‌ها و سقف) طراحی شده است که بر اساس سطح پژوهش از هر تعداد آن می‌توان استفاده کرد (Prasad 2000). ماتریس می‌تواند در دو بُعد به‌صورت L و یا در سه بعد به‌صورت Y ترسیم شود.

شکل ۳. خانه ارزش‌ها (Prasad 2000)

1. concurrent function deployment (CFD)
2. quality function deployment (QFD)
3. house of quality (HoQ)
4. house of values (HoV)

در این مرحله از پژوهش، برای ترسیم ماتریس L و محاسبه برآیند و ارتباط یافته‌های دو مرحله قبل از ۳ اتاق خانه ارزش‌ها استفاده شد: ۱. «چه چیزها»^۱ که مربوط به بروندهای حاصل از مرحله اول می‌شود و وزن هر کدام از طریق AHP به دست آمده است؛ ۲. «چگونه‌ها»^۲ که مربوط به معیارهای حاصل از مرحله دوم است؛ ۳. «مقایسه چه چیزها و چگونه‌ها»^۳ با استفاده از ماتریس دو-بعدی. با این روش، پرسشنامه‌ای شامل ماتریس‌های ارتباط هر برونداد و معیار (مانند جدول ۴) طراحی گردید. این پرسشنامه به صورت هدفمند در اختیار ۲۸ نفر از خبرگان رشته‌های زبان و ادبیات قرار گرفت که ۱۵ مورد به طور صحیح بازگردانده شد. برای تکمیل چنین ماتریسی روش‌های مختلفی پیشنهاد شده است که روش پاسخگویی «۱-۳-۹» کاربرد بیشتری نسبت به موارد دیگر دارد (Shahin and Bakhshi 2013). شدت رابطه هر سطر و ستون ماتریس در هر سلول آن اگر ضعیف باشد عدد ۱، اگر متوسط باشد عدد ۳، و اگر قوی باشد عدد ۹ می‌گیرد. در صورتی که هیچ رابطه‌ای نباشد، سلول خالی گذاشته می‌شود. داده‌های به دست آمده از پرسشنامه‌ها برای تحلیل وارد نرم‌افزار Excel شد. ابتدا میانگین (M) پاسخ‌های پرسشنامه برای سلول‌های هر جدول پرسشنامه محاسبه شد. سپس با ضرب میانگین در وزن AHP هر برونداد، وزن هر سلول (W) به دست آمد. در ادامه، جمع وزن هر ردیف (معیارها) و ستون (برونداد) محاسبه و بر اساس آن، اولویت هر یک تعیین شد. هر چه جمع وزن‌ها بیشتر باشد، اولویت آن بالاتر است.

۴. تحلیل نتایج و یافته‌ها

پرسش اول. بروندهای علمی رشته‌های زبان و ادبیات شامل چه مواردی است؟

بنا بر تعریف نگارندگان، برونداد علمی هر قالب بستر و فعالیتی است که از طریق آن نتیجه مستقیم، ملموس، و قابل اندازه‌گیری پژوهش‌ها و مطالعات علمی در راستای تخصص پژوهشگر به اشتراک و بهره‌برداری گذاشته می‌شود. بر اساس یافته‌های حاصل از بررسی اسناد و مدارک و مصاحبه‌ها، بروندهای علمی رشته‌های زبان و ادبیات به دو دسته تقسیم شد که هر مورد در آن‌ها زیرشاخه‌هایی دارد:

- ◇ **قالب‌ها:** مقاله نشریه علمی، مقاله همایش، کتاب، طرح پژوهشی، پارسا؟
- ◇ **فعالیت‌ها:** در عرصه‌های سیاست‌گذاری، اجتماعی (علمی-ترویجی)، اجتماعی (رسانه‌ای)، اقتصادی^۲.

1. WHATs

2. HOWs

3. WHATs vs. HOWs

۴. پایان‌نامه و رساله

۲. این مقاله برگرفته از رساله دکتری است. بروندهای علمی به تفصیل در رساله آمده است.

قالب‌ها که در متون و جوامع علمی از آن‌ها با عنوان پرونده پژوهشی یاد می‌شود، به این دلیل که ماهیت مکتوب دارد و اغلب در مراکز دانشگاهی و برای مخاطب دانشگاهی کاربرد دارد، شناخته‌شده‌تر و مورد استفاده بیشتر است. اما فعالیت‌های مبتنی بر پژوهش و مطالعات علمی متخصصان که ماهیت عملی دارد و موجب استفاده بهره‌داران پرشمار از ظرفیت رشته‌های زبان و ادبیات در عرصه‌های مختلف است، کمتر مرسوم است. بنابراین، در این پژوهش از اصطلاح پرونده علمی استفاده شده است تا هر دو دسته را شامل شود. استفاده از پژوهش و مطالعه علمی متخصصان زبان و ادبیات در مراکز آموزشی، پژوهشی، اجرایی در سطح ملی و بین‌المللی مصداق فعالیت در برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری است. در صورتی که فعالیت‌های متنوع اجتماعی پژوهش محور متخصصان زبان و ادبیات به‌عنوان پرونده علمی قلمداد شود، باعث ایجاد انگیزه و جریان کارآمد ظرفیت آن و پیوند با جامعه می‌شود. همچنین اغلب مصاحبه‌شوندگان بر این عقیده بودند که در علوم انسانی به‌ویژه در رشته‌هایی که ماهیت نظری دارند، توجه چندانی به تبدیل علم به ثروت نمی‌شود. رشته‌های زبان و ادبیات نیز با وجود امکان درآمدزایی بالا به‌واسطه نیاز جامعه علمی و عموم مردم به آن، از این قاعده مستثنا نیست. بنابراین، جا دارد فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر پژوهش در مقوله پرونده‌های علمی گنجانده شود.

آنچه در این پژوهش مورد توجه ویژه قرار گرفته، استفاده از قالب‌ها و انجام فعالیت‌ها بنا بر رویکردها و اهداف مختلفی است که برای پژوهش‌ها و مطالعات علمی رشته‌های زبان و ادبیات متصور است. طبق نظرات مصاحبه‌شوندگان، سه رویکرد و هدف زیر قابل ذکر است. دو رویکرد اول بیشتر جنبه دانشگاهی دارد، اما رویکرد سوم بیشتر دارای جنبه عمومی است. تعیین وزن پرونده‌های علمی، رابطه آن‌ها با معیارهای ارزیابی و اولویت آن‌ها با توجه به این رویکردها و اهداف انجام شد:

◇ **تولید علم و ارتقای بنیادهای دانشی:** مطالعات نظری، پژوهش پایه و بنیادی جهت شناخت بهتر موضوعات، ایده‌پردازی، نوآوری، آزادی اندیشه، اندیشه‌ورزی و ارائه فکر اصیل، آفرینشگری، گفتمان‌سازی و قلمروآفرینی، و پروراندن یا تدوین نظریه از عوامل پیشرفت علمی و گسترش مرزهای دانش هستند که علم‌افزایی، دانش‌افزایی و پرهیز از مصرف‌زدگی را به‌دنبال دارد؛

◇ **کارپردی بودن و پاسخگویی به مسائل جامعه (در عرصه‌های اقتصادی، علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی):** پژوهش کاربردی، تمرکز بر حل یک مسئله خاص

پرسش سوم. معیارها و شاخص‌های ارزیابی پرونده‌های علمی رشته‌های زبان و ادبیات کدام است؟

آنچه در اسناد و مدارک برای ارزیابی پرونده‌های علمی مطرح شده بود، بنا بر همخوانی با پرونده‌های علمی رشته‌های زبان و ادبیات به ۴۲ شاخص (زیر مؤلفه) و هشت دسته معیار (مؤلفه) تقسیم گردید که در جدول ۳، آمده است. یافته‌ها مؤید آن است که اثرگذاری علوم انسانی از بُعد علمی فراتر رفته و به جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی معطوف شده است. از معیارها و شاخص‌های به دست آمده پیداست که ارزیابی پرونده‌های پژوهشی در علوم انسانی از وابستگی به محیط دانشگاهی گذر کرده و به سمت اثرگذاری در ابعاد گسترده‌تر گرایش پیدا کرده است. این امر زمینه‌ساز کاربرد علوم انسانی در جامعه است و نیاز به ارزیابی جهت دریافت میزان پیشرفت و تحول آفرینی پژوهش‌ها را افزایش می‌دهد. به بیان دیگر، تنها انتشار پژوهش نیست که اهمیت دارد، بلکه استفاده و اثرگذاری آن نیز باید مورد توجه قرار گیرد تا باعث رفاه جامعه مخاطب گردد. بنابراین، ضرورت دارد با توجه به ماهیت هر رشته و هدف پژوهش، معیار مناسب برای ارزیابی پرونده‌های پژوهشی را برگزید.

جدول ۳. معیارها و شاخص‌های ارزیابی پرونده‌های علمی رشته‌های زبان و ادبیات

مؤلفه‌ها (معیارهای ارزیابی)	زیرمؤلفه‌ها (شاخص‌های ارزیابی)
بستر ایجاد، ارائه و نشر پرونده‌های علمی	۱. ناشر معتبر؛ ۲. نشریه معتبر؛ ۳. شاخص‌های مبتنی بر نشریه (از جمله نمایه‌نامه‌های استنادی)؛ ۴. اعتبار برگزارکننده؛ ۵. اعتبار سازمان ناظر؛ ۶. اعتبار سازمان مادر
ساختار نگارشی پرونده‌های علمی	۱. نگارش مناسب و منسجم؛ ۲. خوانایی متناسب با مخاطب (سادگی خواندن و فهمیدن)
محتوای پرونده‌های علمی	۱. انسجام و یکدستی محتوایی؛ ۲. تخصص‌گرایی و هدفمندی موضوعی؛ ۳. قابلیت اطمینان روش و دقت داده‌ها و نتایج؛ ۴. میان‌رشته‌ای بودن؛ ۵. نقد و نظر مثبت توسط هم‌ترازخوان‌ها؛ ۶. نو بودن و اصالت پرونده؛ ۷. نوآوری نظری و روش‌شناختی؛ ۸. کاربردی و جامعه‌محور بودن؛ ۹. خلاق بودن؛ ۱۰. پشتوانه علمی و نظری داشتن
اثرگذاری پرونده‌های علمی در محیط آنلاین	۱. استناد آنلاین در صفحات وب (Citations)؛ ۲. میزان ذخیره کردن فایل یا افزودن علمی در محیط آنلاین به علاقه‌مندی (Captures)؛ ۳. مورد بحث قرار گرفتن پرونده در شبکه‌های اجتماعی (Mentions)؛ ۴. میزان اشتراک‌گذاری پرونده در رسانه‌های اجتماعی (Social media)
اثرگذاری علمی پرونده‌های علمی	۱. نمایه‌شدن در پایگاه‌های استنادی؛ ۲. جذب همکاری‌های علمی در سطح ملی و بین‌المللی (ظرفیت‌سازی)؛ ۳. شاخص‌های مبتنی بر استناد؛ ۴. جریان‌سازی در یک موضوع تخصصی؛ ۵. استفاده در برنامه درسی؛ ۶. مورد استناد قرار گرفتن در اسناد سیاستی، خط‌مشی‌گذاری و سیاست‌گذاری؛ ۷. مرجعیت و شهرت علمی پرونده؛ ۸. کسب جوایز جشنواره‌ها؛ ۹. جذب اعتبار پژوهشی؛ ۱۰. مورد اقبال و رجوع مراکز آموزشی، پژوهشی و اجرایی

مؤلفه‌ها (معیارهای ارزیابی)	زیرمؤلفه‌ها (شاخص‌های ارزیابی)
اثرگذاری اجتماعی بروندادهای علمی	۱. انتشار و حضور در رسانه‌ها؛ ۲. محبوبیت (اقبال و رجوع مردم به برونداد)؛ ۳. ترویج و عمومی‌سازی یافته‌های پژوهشی؛ ۴. مورد اقبال و رجوع مراکز آموزشی، پژوهشی و اجرایی
اثرگذاری اقتصادی بروندادهای علمی	۱. کاربردی شدن (ترجمه دانش)؛ ۲. درآمدزایی حاصل از کاربردی‌سازی؛ ۳. کارآفرینی
اثرگذاری فرهنگی بروندادهای علمی	۱. استفاده از ظرفیت‌های ادبی در شاخه‌های مختلف هنری (مثال: تبدیل آثار ادبی به آثار نمایشی)؛ ۲. اقبال رسانه‌های جمعی به برونداد؛ ۳. استفاده از برونداد در مراکز فرهنگی

پرسش چهارم. رابطه بروندادهای علمی و معیارهای ارزیابی و اولویت هر کدام در ارزیابی چگونه است؟

وزنددهی بروندادهای علمی در پرسش اول فارغ از جایگاه آن‌ها در ارزیابی انجام شد. در این مرحله از متخصصان رشته‌های زبان و ادبیات خواسته شد که بنا بر رویکردها و اهداف این رشته‌ها، شدت رابطه هر برونداد و معیار را تخمین بزنند. در این صورت، می‌توان اولویت هر برونداد و معیار را در ارزیابی پژوهش‌ها و مطالعات علمی زبان و ادبیات تعیین نمود.

اگر هدف پژوهشگر تولید علم و ارتقای بنیادهای دانشی باشد و بروندادهای علمی (قالب‌ها) او بخواهد مورد ارزیابی قرار بگیرد باید امتیاز متفاوت و متناسب برای هر قالب در نظر گرفته شود. بر اساس جدول ۴، از بین قالب‌ها ابتدا مقاله نشریه علمی و سپس کتاب، پارسا، طرح پژوهشی، و مقاله همایش در اولویت است. از سوی دیگر، برای ارزیابی هر یک از این قالب‌ها معیار بستر ایجاد، ارائه و نشر در اولویت است. هر چه از اهمیت معیارها کاسته شود، امتیاز کمتری نیز به آن‌ها اختصاص پیدا خواهد کرد.

جدول ۴. ماتریس بروندادهای علمی (قالب‌ها) و معیارهای ارزیابی برای تولید علم و ارتقای بنیادهای دانشی

اولویت معیارها	جمع وزن‌ها (معیارها)	پارسا	طرح پژوهشی	کتاب	مقاله همایش	مقاله نشریه علمی	بروندادهای علمی (قالب‌ها)	
							AHP	معیارهای ارزیابی
۱	۵/۸۰۹	۵/۵۰	۳/۸۶	۶/۲۰	۰/۰۴	۷/۱۳	M	بستر ایجاد، ارائه و نشر بروندادهای علمی
		۰/۸۷	۰/۸۰	۱/۵۷	۰/۲۰	۲/۳۷	W	
۵	۴/۷۸۴	۵/۲۹	۳/۸۶	۵/۲۰	۲/۵۶	۵/۱۳	M	ساختار نگارشی بروندادهای علمی
		۰/۸۴	۰/۸۰	۱/۳۲	۰/۱۳	۱/۷۰	W	

اولویت معیارها	جمع وزن‌ها (معیارها)	پارسی	طرح پژوهشی	کتاب	مقاله همایش	مقاله نشریه علمی	بروندادهای علمی (قالب‌ها)		معیارهای ارزیابی
							AHP		
۳	۵/۰۶۶	۵/۲۲	۴/۰۰	۵/۶۷	۱/۸۹	۵/۶۷	M	محتوای پرونده‌های علمی	
		۰/۸۳	۰/۸۳	۱/۴۳	۰/۰۹	۱/۸۸	W		
۴	۴/۹۱۱	۴/۲۵	۳/۲۹	۴/۳۳	۴/۵۶	۶/۷۳	M	اثرگذاری پرونده‌های علمی در محیط آنلاین	
		۰/۶۸	۰/۶۸	۱/۱۰	۰/۲۲	۲/۲۴	W		
۲	۵/۴۶۴	۴/۳۳	۲/۵۷	۶/۰۷	۳/۰۰	۷/۷۱	M	اثرگذاری علمی پرونده‌های علمی	
		۰/۶۹	۰/۵۳	۱/۵۳	۰/۱۵	۲/۵۶	W		
۶	۳/۸۸۹	۳/۳۳	۲/۵۴	۵/۰۰	۲/۰۰	۴/۴۳	M	اثرگذاری اجتماعی پرونده‌های علمی	
		۰/۵۳	۰/۵۳	۱/۲۷	۰/۱۰	۱/۴۷	W		
۷	۳/۴۳۸	۳/۰۰	۲/۸۳	۴/۵۴	۱/۰۰	۳/۵۵	M	اثرگذاری اقتصادی پرونده‌های علمی	
		۰/۴۸	۰/۵۹	۱/۱۵	۰/۰۵	۱/۱۸	W		
۸	۳/۳۴۰	۲/۱۴	۱/۶۲	۴/۲۰	۳/۰۰	۴/۳۸	M	اثرگذاری فرهنگی پرونده‌های علمی	
		۰/۳۴	۰/۳۳	۱/۰۶	۰/۱۵	۱/۴۶	W		
		۵/۲۶	۵/۰۸	۱۰/۴۲	۱/۰۸	۱۴/۸۵		جمع وزن‌ها (قالب‌ها)	
		۳	۴	۲	۵	۱		اولویت قالب‌ها	

اگر هدف پژوهشگر تولید علم و ارتقای بنیادهای دانشی باشد و پرونده‌های علمی (فعالیت‌ها) او بخواهد مورد ارزیابی قرار بگیرد، بنا بر جدول ۵، فعالیت‌های اجتماعی (رسانه‌ای) در اولویت است. از طرف دیگر، برای ارزیابی هر یک از این فعالیت‌ها معیار اثرگذاری در محیط آنلاین در اولویت است. یعنی در درجه اول، مورد استناد قرار گرفتن فعالیت، مورد بحث قرار گرفتن و اشتراک‌گذاری آن در وب است که مهم است و باید ارزیابی شود.

جدول ۵. ماتریس بروندادهای علمی (فعالیت‌ها) و معیارهای ارزیابی برای تولید علم و ارتقای بنیادهای دانشی

اولویت	جمع وزن‌ها (معیارها)	اقتصادی	اجتماعی (رسانه‌ای)	اجتماعی (علمی - ترویجی)	سیاست‌گذاری	بروندادهای علمی (فعالیت‌ها)	
						AHP	معیارهای ارزیابی
۴	۳/۵۲۷	۲/۵۴	۳/۱۵	۳/۶۷	۵/۰۰	M	بستر ایجاد، ارائه و نشر بروندادهای علمی
		۰/۴۳	۱/۱۲	۱/۰۹	۰/۸۹	W	
۸	۲/۲۴۰	۱/۵۰	۲/۰۰	۵۰۲	۳/۰۰	M	ساختار نگارشی بروندادهای علمی
		۰/۲۶	۰/۷۱	۰/۷۴	۰/۵۳	W	
۳	۳/۶۳۲	۲/۸۳	۳/۵۰	۴/۰۸	۳/۹۲	M	محتوای بروندادهای علمی
		۰/۴۸	۱/۲۵	۱/۲۱	۰/۶۹	W	
۱	۴/۵۴۵	۳/۷۷	۵/۱۴	۵/۰۰	۳/۳۳	M	اثرگذاری بروندادهای علمی در محیط آنلاین
		۰/۶۴	۱/۸۳	۱/۴۸	۰/۵۹	W	
۶	۲/۹۹۵	۲/۲۳	۳/۰۰	۳/۴۳	۳/۰۰	M	اثرگذاری علمی بروندادهای علمی
		۰/۳۸	۱/۰۷	۱/۰۱	۰/۵۳	W	
۲	۳/۶۵۶	۳/۱۴	۴/۴۷	۳/۲۹	۳/۱۴	M	اثرگذاری اجتماعی بروندادهای علمی
		۰/۵۴	۱/۵۹	۰/۹۷	۰/۵۶	W	
۷	۲/۹۴۷	۴/۰۸	۲/۶۷	۲/۵۰	۳/۱۷	M	اثرگذاری اقتصادی بروندادهای علمی
		۰/۷۰	۰/۹۵	۰/۷۴	۰/۵۶	W	
۵	۳/۵۱۲	۲/۲۳	۴/۳۳	۳/۵۷	۳/۰۰	M	اثرگذاری فرهنگی بروندادهای علمی
		۰/۳۸	۱/۵۴	۱/۰۶	۰/۵۳	W	
		۳/۸۲	۱۰/۰۶	۸/۳۰	۴/۸۸		جمع وزن‌ها (فعالیت‌ها)
		۴	۱	۲	۳		اولویت

وقتی هدف از برونداد علمی، کاربردی بودن آن و پاسخگویی به مسائل جامعه باشد، بنا بر جدول ۶، کتاب در اولویت نخست است و باید امتیاز متفاوت و متناسب به هر قالب تعلق بگیرد. برای ارزیابی هر یک از این قالب‌ها معیار محتوا در اولویت است. هر چه از معیار اول به معیار هشتم حرکت کنیم، امتیاز کمتری به آن‌ها اختصاص می‌یابد. تفاوت اولویت معیارهای ارزیابی برای قالب‌ها و فعالیت‌ها در رویکردها و اهداف، تأکیدی بر این موضوع است که در ارزیابی‌ها باید به ماهیت بروندادها توجه داشت و بنا بر ویژگی‌های هر کدام در هر رشته تصمیم‌گیری نمود.

جدول ۶. ماتریس پرونده‌های علمی (قالب‌ها) و معیارهای ارزیابی برای کاربردی بودن و پاسخگویی به مسائل جامعه

معیارهای ارزیابی	AHP	پرونده‌های علمی (قالب‌ها)				
		مقاله علمی	مقاله نشریه علمی همایش	کتاب	طرح پژوهشی	پارسی جمع وزن‌ها (معیارها)
بستر ایجاد، ارائه و نشر پرونده‌های علمی	M	۵/۱۴	۳/۱۴	۶/۲۹	۳/۱۵	۴/۴۳
	W	۱/۳۴	۰/۳۵	۱/۹۵	۰/۶۶	۰/۴۸
ساختار نگارشی پرونده‌های علمی	M	۴/۲۳	۳/۳۳	۶/۰۸	۲/۸۰	۴/۰۰
	W	۱/۱۰	۰/۳۷	۱/۸۹	۰/۵۹	۰/۴۳
محتوای پرونده‌های علمی	M	۵/۴۳	۴/۱۴	۷/۱۴	۵/۰۰	۶/۴۳
	W	۱/۴۲	۰/۴۶	۱/۲۲	۱/۰۵	۰/۶۹
اثرگذاری پرونده‌های علمی در محیط آنلاین	M	۶/۷۱	۳/۷۷	۳/۷۱	۲/۳۳	۳/۵۷
	W	۱/۷۵	۰/۴۲	۱/۱۶	۰/۴۹	۰/۳۹
اثرگذاری علمی پرونده‌های علمی	M	۶/۱۴	۳/۸۶	۶/۷۱	۲/۵۴	۴/۴۳
	W	۱/۶۰	۰/۴۳	۲/۰۹	۰/۵۳	۰/۴۸
اثرگذاری اجتماعی پرونده‌های علمی	M	۵/۱۷	۳/۱۸	۵/۰۰	۱/۷۷	۲/۱۴
	W	۱/۳۵	۰/۳۶	۱/۵۶	۰/۳۷	۰/۲۳
اثرگذاری اقتصادی پرونده‌های علمی	M	۲/۲۳	۲/۱۱	۳/۱۵	۲/۲۰	۳/۴۰
	W	۰/۵۸	۰/۲۴	۰/۹۸	۰/۴۶	۰/۳۷
اثرگذاری فرهنگی پرونده‌های علمی	M	۳/۱۴	۳/۳۱	۵/۴۶	۱/۷۷	۱/۸۶
	W	۰/۸۲	۰/۳۷	۱/۷۰	۰/۳۷	۰/۲۰
جمع وزن‌ها (قالب‌ها)		۹/۹۷	۳/۰۱	۱۳/۵۴	۴/۵۱	۳/۲۷
اولویت		۲	۵	۱	۳	۴

اگر هدف پژوهشگر کاربرد مطالعات علمی و پاسخگویی به مسائل جامعه از طریق آن است و قرار باشد پرونده‌های علمی (فعالیت‌ها) او مورد ارزیابی قرار گیرد، بنا بر جدول ۷، فعالیت‌های اجتماعی (رسانه‌ای) در اولویت است. از طرف دیگر، برای ارزیابی هر یک از این فعالیت‌ها معیار محتوا در اولویت است. محتوای منسجم، هدفمند، و دقیق مورد پسند مخاطب قرار می‌گیرد.

جدول ۷. ماتریس بروندهای علمی (فعالیت‌ها) و معیارهای ارزیابی برای کاربردی بودن و پاسخگویی به مسائل جامعه

معیارهای ارزیابی	بروندهای علمی (فعالیت‌ها)					
	AHP	سیاست‌گذاری	اجتماعی (علمی-ترویجی)	اجتماعی (رسانه‌ای)	اقتصادی	جمع وزن‌ها اولویت (معیارها)
	۰/۲۳۵	۰/۲۰۹	۰/۳۸۷	۰/۱۷		
بستر ایجاد، ارائه و نشر بروندهای علمی	M	۲/۴۷	۳/۴۰	۳/۴۰	۲/۶۰	۳/۰۵
	W	۰/۵۸	۰/۷۱	۱/۳۲	۰/۴۴	
ساختار نگارشی بروندهای علمی	M	۳/۰۰	۳/۲۹	۲/۳۸	۳/۰۰	۲/۹۴
	W	۰/۶۴	۰/۶۳	۱/۲۷	۰/۴۱	
محتوای بروندهای علمی	M	۳/۷۱	۳/۸۰	۴/۲۰	۳/۵۷	۳/۹۰
	W	۰/۸۷	۰/۷۹	۱/۶۳	۰/۶۱	
اثر گذاری بروندهای علمی در محیط آنلاین	M	۳/۰۰	۳/۵۷	۴/۱۴	۲/۷۱	۳/۵۲
	W	۰/۷۱	۰/۷۵	۱/۶۰	۰/۴۶	
اثر گذاری علمی بروندهای علمی	M	۲/۵۴	۲/۵۷	۲/۴۳	۲/۳۳	۰/۴۷
	W	۰/۶۰	۰/۵۴	۰/۹۴	۰/۴۰	
اثر گذاری اجتماعی بروندهای علمی	M	۳/۱۵	۳/۸۶	۴/۲۹	۳/۰۰	۳/۷۲
	W	۰/۷۴	۰/۸۱	۱/۶۶	۰/۵۱	
اثر گذاری اقتصادی بروندهای علمی	M	۳/۳۳	۳/۶۷	۳/۴۶	۳/۷۷	۳/۵۳
	W	۰/۷۸	۰/۷۷	۱/۳۴	۰/۶۴	
اثر گذاری فرهنگی بروندهای علمی	M	۳/۴۳	۳/۷۱	۴/۴۳	۳/۱۷	۳/۸۳
	W	۰/۸۱	۰/۷۸	۱/۷۱	۰/۵۴	
جمع وزن‌ها (فعالیت‌ها)		۵/۷۲	۵/۷۶	۱۱/۴۷	۴/۰۰	
اولویت	۳	۲	۱	۴		

از داده‌های جدول ۸، پیداست که اگر آفرینش ادبی/ ادبیات خلاق هدف فرد فعال در رشته‌های زبان و ادبیات باشد، قالب کتاب در اولویت آغازین انتشار آثار ادبی و هنری است. از طرف دیگر، برای ارزیابی هر یک از این قالب‌ها، معیار محتوا در اولویت است. از امتیاز معیارها در اولویت اول به آخر کاسته می‌شود. تفاوت اهمیت قالب‌ها و فعالیت‌ها در هر ماتریس تأییدکننده دیدگاه پژوهش حاضر مبنی بر مؤثر بودن رویکرد و هدف در ارزیابی است.

جدول ۸. ماتریس پرونده‌های علمی (قالب‌ها) و معیارهای ارزیابی برای آفرینش ادبی/ ادبیات خلاق

اولویت	جمع وزن‌ها (معیارها)	پارسا ۰/۱۳۳	طرح پژوهشی ۰/۳۲۸	کتاب ۰/۵۳۹	پرونده‌های علمی (قالب‌ها)		معیارهای ارزیابی
					AHP		
۵	۳/۴۵	۲/۱۴	۱/۶۷	۴/۸۷	M	بستر ایجاد، ارائه و نشر پرونده‌های علمی	
		۰/۲۹	۰/۵۵	۲/۶۲	W		
۷	۳/۱۲	۳/۶۷	۲/۰۰	۳/۶۷	M	ساختار نگارشی پرونده‌های علمی	
		۰/۴۹	۰/۶۶	۱/۹۸	W		
۱	۴/۳۸	۴/۲۵	۳/۱۸	۵/۱۴	M	محتوای پرونده‌های علمی	
		۰/۵۷	۱/۰۴	۲/۷۷	W		
۶	۳/۴۲	۲/۱۴	۱/۶۰	۴/۸۵	M	اثرگذاری پرونده‌های علمی در محیط آنلاین	
		۰/۲۹	۰/۵۲	۲/۶۱	W		
۲	۴/۰۵	۳/۶۷	۲/۶۴	۵/۰۰	M	اثرگذاری علمی پرونده‌های علمی	
		۰/۴۹	۰/۸۶	۲/۷۰	W		
۴	۳/۶۹	۲/۷۱	۱/۷۳	۵/۱۳	M	اثرگذاری اجتماعی پرونده‌های علمی	
		۰/۳۶	۰/۵۷	۲/۷۷	W		
۸	۲/۷۴	۳/۰۰	۱/۷۳	۳/۲۹	M	اثرگذاری اقتصادی پرونده‌های علمی	
		۰/۴۰	۰/۵۷	۱/۷۷	W		
۳	۳/۷۱	۳/۶۷	۱/۴۰	۵/۱۳	M	اثرگذاری فرهنگی پرونده‌های علمی	
		۰/۴۹	۰/۴۶	۲/۷۷	W		
		۳/۳۶	۵/۲۳	۱۹/۹۸	جمع وزن‌ها (قالب‌ها)		
		۳	۲	۱			اولویت

بنا بر یافته‌های جدول ۹، فعالیت‌های اجتماعی (رسانه‌ای) و معیار محتوا برای هدف آفرینش ادبی/ ادبیات خلاق در اولویت است. در هر سه رویکرد و هدف، پرونده‌های علمی (قالب‌ها و فعالیت‌ها) در AHP مرحله اول و ماتریس این مرحله ترتیب و اولویت بسیار مشابهی دارند. توافق نظرات در هر دو مرحله از طرفی می‌تواند نشانه پایداری نظرات و مشخص بودن وضعیت پرونده‌ها نزد خبرگان رشته‌های زبان و ادبیات باشد. این همانندی از طرف دیگر، نشانه غلبه تفکر ارزیابانه و اهمیت داشتن مراحل پس از اشتراک و بهره‌برداری از پرونده‌ها در انتخاب پرونده مناسب برای هر هدف توسط پژوهشگران است؛ هرچند AHP بدون توجه به موضوع ارزیابی نظرخواهی و محاسبه شده است.

جدول ۹. ماتریس پرونده‌های علمی (فعالیت‌ها) و معیارهای ارزیابی برای آفرینش ادبی/ ادبیات خلاق

اولویت	جمع وزن‌ها (معیارها)	اقتصادی	اجتماعی (رسانه‌ای)	اجتماعی - علمی - ترویجی	AHP	بروندادهای علمی (فعالیت‌ها)	معیارهای ارزیابی
۴	۳/۸۵	۲/۸۲	۴/۲۹	۳/۹۲	M	بستر ایجاد، ارائه و نشر پرونده‌های علمی	
		۰/۶۴	۲/۲۰	۱/۰۱	W		
۶	۳/۵۵	۲/۴۰	۴/۰۰	۳/۶۷	M	ساختار نگارشی پرونده‌های علمی	
		۰/۵۵	۲/۰۵	۰/۹۵	W		
۱	۴/۶۹	۴/۲۰	۵/۱۵	۴/۲۳	M	محتوای پرونده‌های علمی	
		۰/۹۶	۲/۶۴	۱/۰۹	W		
۵	۳/۶۴	۲/۴۵	۴/۱۴	۳/۷۱	M	اثر گذاری پرونده‌های علمی در محیط آنلاین	
		۰/۵۶	۲/۱۳	۰/۹۶	W		
۷	۳/۳۹	۳/۰۰	۳/۴۶	۳/۶۲	M	اثر گذاری علمی پرونده‌های علمی	
		۰/۶۸	۱/۷۸	۰/۹۳	W		
۲	۴/۳۲	۳/۱۸	۵/۰۰	۴/۰۰	M	اثر گذاری اجتماعی پرونده‌های علمی	
		۰/۷۳	۲/۵۷	۱/۰۳	W		
۸	۲/۸۰	۴/۰۸	۲/۵۰	۲/۲۹	M	اثر گذاری اقتصادی پرونده‌های علمی	
		۰/۹۳	۱/۲۸	۰/۵۹	W		
۳	۴/۳۰	۳/۰۰	۴/۸۵	۴/۳۸	M	اثر گذاری فرهنگی پرونده‌های علمی	
		۰/۶۸	۲/۴۹	۱/۱۳	W		
		۵/۷۳	۱۷/۱۳	۷/۶۹		جمع وزن‌ها (فعالیت‌ها)	
		۳	۱	۲		اولویت	

۵. نتیجه‌گیری

بر اساس نظر متخصصان شرکت کننده در پژوهش، آنچه در سیاست‌های ارزیابی پرونده‌های علمی علوم انسانی و به‌طور ویژه، رشته‌های زبان و ادبیات باید مدنظر قرار بگیرد، تفاوت پرونده‌های علمی و معیارهای ارزیابی آن‌ها با توجه به ماهیت و رویکردها و اهداف این حوزه و رشته‌هاست. تنوع رویکردها و اهداف رشته‌های زبان و ادبیات که نقطه عطف یافته‌های این مطالعه است، باعث می‌شود پژوهشگر فراتر از صرف پژوهش

برای پژوهش بیندیشد و جنبه کاربردی بودن آن و آفرینش ادبی/ ادبیات خلاق را نیز مدنظر داشته باشد. فرایند پیوند پژوهش و عمل و اطمینان از استفاده بهینه دانش مربوط به نتایج پژوهش‌ها که با عبارت ترجمان دانش مطرح می‌شود (باب الحوائجی و همکاران ۱۳۹۲) در هر حوزه علمی روش ارزیابی خاص خود را می‌طلبد.

پژوهش حاضر در مرحله اول، از شیوه ارزیابی یکسان کنونی علوم انسانی با علوم دیگر که تمرکز بر برخی پرونده‌های علمی محدود دارد، فراتر رفته است. گسترش دامنه تعریف پرونده علمی نیز زمینه‌ساز دامنه وسیع‌تری برای عملکرد متخصصان علوم انسانی و به‌طور ویژه زبان و ادبیات است که باعث فراهم شدن فرصت استفاده بیشتر جامعه از این حوزه و رشته‌ها می‌شود. رشته‌های علوم انسانی که نقش تعیین‌کننده‌ای در معادلات فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، و سیاسی کشور دارند، به‌ویژه رشته‌هایی چون زبان و ادبیات که ماهیت نظری دارند، عمدتاً به دلیل ناآگاهی از کارکردشان و فرادستی دیدگاه‌های اقتصاد سرمایه‌داری در دام کم‌اقبالی اجتماعی افتاده‌اند. توجه به پرونده‌های مختلف دانشگاهی و فرادانشگاهی کمک می‌کند که فاصله بین قرائت جامعه از علوم انسانی تا قابلیت‌های درونی این علوم از طریق بازخوانی یا واکاوی پیوند با جامعه با تکیه بر ماهیت کارکردی آن تحلیل شود (خوشنویسان و همکاران ۱۳۹۹) و امکان همگامی با تحولات جامعه فراهم گردد.

تحول نقش دانشگاه‌ها و حرکت از یک نسل آن به نسل بعدی مستلزم فراهم کردن زیرساخت و زیست‌بوم هر کدام است. تحول در بدنه منابع انسانی، آشنایی، آمادگی، و ایجاد انگیزه در اعضای هیئت علمی برای همراهی با تغییرات از دیگر ملزومات است. این تغییر پارادایم باید در علوم انسانی نیز که نقشی تعیین‌کننده در جامعه دارند، مدنظر قرار گیرد. تقسیم پرونده‌های علمی در این پژوهش به دو دسته قالب‌ها و فعالیت‌ها به‌نوعی زمینه همگام شدن با تحولات دانشگاه طی پنج نسل آموزش محوری، پژوهش محوری، کارآفرینی، جامعه‌گرایی و ارتقای سطح رفاه و توانمندی جامعه، تمدن‌سازی، مکتب‌سازی، و معرفت‌گرایی را فراهم می‌کند.

در سه رویکرد مدنظر برای رشته‌های زبان و ادبیات، از بین قالب‌ها مقاله نشریه علمی و کتاب در اولویت اول یا دوم است. اهمیت و کاربرد کتاب می‌تواند به دلیل امکان شرح مسائل و در دسترس بودن در جامعه باشد. بنا بر نظر خبرگان شرکت‌کننده در پژوهش، در رشته‌های زبان و ادبیات به‌عنوان زیرمجموعه علوم انسانی، قالب کتاب

چنانکه در مطالعات قبلی (نوروزی چاکلی، قضاوی و طاهری ۱۳۹۴؛ Sivertsen 2016) هم اشاره شده، به دلیل گنجایش بالا برای بسط موضوعات، همچنان در دو رویکرد کاربردی بودن و پاسخگویی به مسائل جامعه، و آفرینش ادبی/ ادبیات خلاق در صدر است. البته، Verleysen and Weeren (2016) مقاله مجله را رایج‌ترین نوع انتشار در همه رشته‌های علوم انسانی می‌دانند که در یافته‌های این پژوهش نیز در رویکرد تولید علم و ارتقای بنیادهای دانشی در رده اول قرار گرفته است. مقاله نشریه علمی این روزها رونق زیادی گرفته و بستری مناسب و مهم‌ترین مجرا برای انتشار سریع یافته‌های جدید است. در پژوهش‌های اشاره‌شده مربوط به پیشینه، علوم انسانی به صورت یک کل دیده شده، اما تفکیک رویکردها و اهداف در پژوهش حاضر باعث شده است که رتبه‌بندی قالب‌ها بر اساس آن‌ها تغییر کند.

در سه رویکرد بررسی‌شده، فعالیت‌های اجتماعی (رسانه‌ای) اولویت اول را دارد. اهمیت رسانه در عصر اطلاعات و ارتباطات و لزوم توجه به آن در هر حوزه علمی بر کسی پوشیده نیست؛ به‌ویژه حوزه علوم انسانی که در دهه‌های اخیر تأکید فراوانی بر پیوند آن با فناوری شده است. رسانه، بستری غنی و فرصتی مغتنم است تا زبان و ادبیات به‌طور روزآمد برای همگان با نیازهای متنوع در جامعه دسترس‌پذیرتر، ملموس‌تر، و قابل استفاده‌تر بشود. اما بر خلاف رسانه، فعالیت‌های اقتصادی در رتبه آخر قرار دارند؛ شاید بتوان علت آن را کم‌رونقی نگاه اقتصادی، تجاری‌سازی، و درآمدزایی در علوم انسانی به‌ویژه در رشته‌های با ماهیت نظری از جمله زبان و ادبیات دانست.

«قانع‌ی‌راد، محمودی و ابراهیم‌آبادی» (۱۳۹۶) به تبعیت از دسته‌بندی بوروی^۱ در جامعه‌شناسی، علوم انسانی را به چهار نوع حرفه‌ای (جریان اصلی تولید دانش)، انتقادی (بررسی صحت و سقم نوع حرفه‌ای)، سیاستی (یافتن راه حل مسائل) و حوزه عمومی (همگانی و برون‌دانشگاهی) تقسیم نموده و بر این اساس، الگویی برای ارزیابی توسعه علوم انسانی ارائه کرده‌اند. این دسته‌بندی همسو با یافته‌های پژوهش حاضر است. انواع علوم انسانی قابل انطباق با رویکردها و اهداف، و فعالیت‌های مطرح‌شده مشابه با برون‌دادهای علمی به‌دست‌آمده در رشته‌های زبان و ادبیات است. تفاوت عمده دو مطالعه در نوع ارزیابی است. در پژوهش اشاره‌شده، فعالیت‌ها بدون توجه به وزن آن‌ها امتیازبندی

1. Burawoy

گردیده؛ اما در پژوهش حاضر، افزون بر وزن‌دهی پرونده‌ها مهم است که هر کدام با چه معیارهایی مورد ارزیابی قرار گیرند.

هرچند Vanholsbeeck and Lendák-Kabók (2020) مطرح می‌کنند که اثرگذاری با مفهوم مسئولیت‌پذیری مرتبط است و در حال حاضر، در فرهنگ ارزیابی در دانشگاه‌ها غالب نیست و توجه زیادی به آن نمی‌شود، اما در مطالعه حاضر، بخش قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. یافته‌ها مؤید آن است که اثرگذاری علوم انسانی از بُعد علمی فراتر رفته و به جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی معطوف شده است. مشابه با پژوهش «ذوالفقاری» (۱۳۸۸) در ارتباط با رشته‌های زبان و ادبیات، از معیارها و شاخص‌های به‌دست‌آمده پیداست که ارزیابی پرونده‌های پژوهشی در علوم انسانی از وابستگی به محیط دانشگاهی فراتر رفته و به سمت اثرگذاری در ابعاد گسترده‌تر گرایش پیدا کرده است. توجه به اثرگذاری به‌عنوان یک عنصر ارزیابی، تحولی عمده در نظام‌های ارزیابی پژوهش ایجاد کرده است (Chubb and Reed 2018). همان‌طور که از یافته‌ها پیداست، کیفیت پژوهش مفهومی چندبعدی است؛ معیارها از هم تأثیر می‌پذیرند و یکدیگر را کامل می‌کنند. هر معیاری همه جوانب پژوهش را در نظر نمی‌گیرد. پس، نباید یک معیار را به‌صورت ایزوله استفاده کرد، بلکه چند معیار باید به‌صورت مکمل استفاده شود (Aksnes, Langfeldt and Wouters 2019). مرور ادبیات نشان‌دهنده آن است که کاربرد داشتن یا نداشتن هر یک از معیارها و شاخص‌ها و اولویت هر کدام در رشته‌ها متفاوت است (Hug, Ochsner and Daniel 2013). این تفاوت در پژوهش حاضر می‌تواند از یک طرف به‌دلیل ماهیت رشته‌های زبان و ادبیات، و از طرف دیگر، رتبه‌بندی آن‌ها بر مبنای هدف پژوهش باشد.

معیارها و شاخص‌های به‌دست‌آمده با موارد مرتبط در بخش پیشینه پژوهش هماهنگی و مشابهت دارد و به دو بخش عوامل مربوط به محیط دانشگاهی و عوامل عمومی تقسیم می‌شود. شاخص‌های ارزش^۱ آکادمیک، نوآوری، و ارزش اجتماعی برای مقالات^۲ علوم انسانی (Ren and Gong 2012) از آن جمله و مشابه با اثرگذاری علمی و اجتماعی پرونده‌هاست. همچنین می‌توان به معیارهایی مانند نوآوری و اصالت، تأثیر بر جامعه پژوهشی، بهره‌وری^۳، ارتباط و تأثیر بر جامعه^۴، ارتباط بین پژوهش و تدریس^۵،

1. value

2. papers

3. productivity

4. relation to and impact on society

5. connection between research and teaching

تقویت حافظه فرهنگی، و ارتباط با پژوهش‌های دیگر^۱ در پژوهش‌های رشته‌های ادبیات آلمانی، ادبیات انگلیسی و تاریخ هنر (Ochsner, Hug, and Daniel 2014) اشاره کرد که به اثرگذاری علمی و اجتماعی و فرهنگی نزدیک است. مواردی مانند معنا و ارتباط^۲، تجربه فراگیر خواننده^۳، توسعه و کنترل، و متمایز بودن، آوا^۴ و اصالت در ارزیابی داستان (D'Souza 2021) نیز در سطح خاص تر قابل اشاره است که به نوعی به معیار محتوای برونداد علمی در پژوهش حاضر برمی گردد. معیار محتوای بروندادهای علمی جزء اولویت‌های اولیه ارزیابی بروندادها در این پژوهش است که به فراپژوهش^۵ یا پژوهش درباره پژوهش^۶ مربوط می‌شود. برای اثرگذاری بیشتر، لازم است محتوای برونداد به صورت منسجم، هدفمند، دقیق، نوآور، کاربردی، خلاق، و دارای پشتوانه علمی باشد. بر اساس مدل پیشنهادی «عصاره، غنیان و نورمحمدی» (۱۳۹۸) عوامل پژوهشی، آموزشی، تعاملات، و توسعه‌ای در رتبه‌بندی علمی گروه‌های آموزشی حوزه علوم انسانی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران مؤثر است. هرچند عوامل و معیارهای به دست آمده در این مدل با بروندادهای علمی و معیارهای ارزیابی مطرح در پژوهش حاضر مشابهت دارد، اما از نظر اهمیت و اولویت‌بندی آن‌ها متفاوت‌اند. دلیل آن می‌تواند توجه به رویکردها و اهداف رشته‌ای خاص از علوم انسانی (زبان و ادبیات) باشد که تقویت‌کننده مسئله نیاز به ارزیابی اختصاصی رشته‌ها با توجه به ماهیت هر کدام، برای جلوگیری از انحراف از چشم‌انداز و رسالت اصلی آن‌هاست.

همان‌طور که قانون «کمپبل»^۷ هم می‌گوید «هرچه بیشتر از شاخص‌های کمی (اندازه‌گیری) برای تصمیم‌گیری در یک مسئله اجتماعی استفاده شود، آن مسئله از هدف اصلی خود بیشتر منحرف شده و دچار انحطاط خواهد شد» (Campbell 1979) و «روشی که شما یک نفر را اندازه‌گیری می‌کنید، بر نحوه رفتار او تأثیر می‌گذارد» (Gadd 2019). از آنجا که روش ارزیابی، تأثیر معناداری بر رفتار علمی پژوهشگران از انتخاب موضوع و روش‌شناسی پژوهش تا انتشار آن دارد و به‌طور مستقیم بر نتایج ارزیابی تأثیر می‌گذارد (Sigurðarson 2019) بر توجه به تفاوت علوم و ارزیابی هر یک با بروندادها و معیارهای متناسب که مسئله اصلی این پژوهش است، تأکید می‌شود. اگر ارزیابی با دقت و جامعیت

-
1. connection to other research	2. meaning and relevance	3. reader's immersive experience
4. voice	5. meta-research	6. research on research
7. Campbell's law		

صورت گیرد و فاصله وضعیت موجود تا جایگاه مطلوب را به درستی نشان دهد، آزمون و خطا در این عرصه را کاهش می‌دهد و هزینه کمتری برای کارهای کم‌اثر و غیرضروری صرف خواهد شد که باعث سرعت گرفتن گام‌های مسیر موفقیت و پیشرفت می‌گردد، زیرا ذات ارزیابی، بهینه‌سازی عملکرد است. بنابراین، پیشنهاد نویسنده بر آن است که تنوع پرونده‌های مطرح‌شده، انواع معیارها و اولویت هر کدام بر اساس رویکرد و هدف پژوهش در زبان و ادبیات در سیاست‌های ارزیابی پژوهشگران به‌ویژه اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی لحاظ گردد. تفکیک آئین‌نامه ارتقای علوم انسانی از علوم دیگر و توجه به رشته‌ها و گرایش‌های آن، و برنامه‌ریزی در سطح خرد و کلان برای تقویت بنیان علمی و مهارتی مورد نیاز پرونده‌های علمی مطرح‌شده از پیشنهادات بسترسازی این امر است.

رشته‌های زبان و ادبیات بیش از آنکه در مراکز دانشگاهی کاربرد داشته باشند، در متن جامعه جریان دارند؛ بنابراین، نیاز اساسی برای خلق پرونده‌های ملموس و قابل استفاده در بین افراد احساس می‌شود. در صورتی که در ارزیابی فقط به تعدادی محدود و مرسوم از پرونده‌ها توجه شود، پژوهشگران و نهادهای پژوهشی برای هماهنگ شدن با سیاست‌های رتبه‌بندی و ارتقا به همین موارد بسنده می‌کنند و به دنبال آن، پویایی درونی رشته کم می‌شود. اما اگر دامنه پرونده‌ها گسترده‌تر شود، پژوهشگران آزادی عمل بیشتری خواهند داشت، مخاطبان بیشتری می‌توانند از آن‌ها بهره‌برداری کنند، و تنها به جامعه دانشگاهی محدود نمی‌شود. با انتشار و به اشتراک گذاری یافته‌ها در قالب‌ها و فعالیت‌های گوناگون، ترویج علم به‌خوبی صورت خواهد گرفت و تبلور نتایج پژوهش‌ها در فضای جامعه و متناسب با قشر هدف خود باعث اثرگذاری و استفاده عینی و عملی از آن‌ها می‌شود.

از جمله موضوعات دیگری که در این عرصه قابل بررسی است، عبارت‌اند از: به‌کارگیری موضوع این پژوهش در سطح جزئی‌تر برای گرایش‌های مختلف رشته‌های زبان و ادبیات؛ بررسی معیارها و شاخص‌ها از منظر گروه‌های مختلف ارزیابان و بهره‌داران و تلفیق با نتایج پژوهش حاضر؛ تعیین اختصاصی پرونده‌های علمی، معیارها و شاخص‌های ارزیابی برای هر هدف در رشته‌های زبان و ادبیات؛ تعیین معیارهای اختصاصی برای زیرشاخه‌های هر یک از پرونده‌های علمی اصلی در رشته‌های زبان و ادبیات؛ بررسی پرونده‌ها و معیارهای مناسب برای ارتقای اعضای هیئت علمی رشته‌های زبان و ادبیات در مرتبه‌های مختلف استادیاری، دانشیاری و استادی؛ بررسی اینکه چگونه و در چه بستری داده

مناسب برون‌دادهای علمی و معیارها ارائه و ارزیابی شود؛ پرداخت جزئی‌تر شاخص‌های ارزیابی برون‌دادهای علمی؛ تعیین بیشترین و کمترین حد استاندارد برای شاخص‌های معرفی شده؛ معادل‌سازی امتیازات الگوی پیشنهادی با آئین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی؛ آینده‌پژوهی آئین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی در علوم انسانی؛ آینده‌پژوهی ارزیابی پژوهش در علوم انسانی؛ و تعیین برون‌دادهای علمی و معیار ارزیابی بنا بر شرایط مراکز پژوهشی مختلف.

قدردانی: پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری و طرح ۹۹۰۳۰۰۵۲ تحت حمایت صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور است. نویسندگان، از مسئولان مربوط و شرکت کنندگان در پژوهش کمال تشکر را دارند.

فهرست منابع

ابراهیمی درجه، الهه، علی منصوری، میترا پشتوتنی‌زاده، علی اصغر میرباقری فرد، و احمد شعبانی. ۱۴۰۱. آسیب‌ها و راهکارهای ارزیابی برون‌دادهای پژوهشی علوم انسانی: مطالعه موردی رشته‌های زبان و ادبیات. *پژوهشنامه علم‌سنجی (زودآیند)*.

اصغری، حرمت، کرم‌الله دانش‌فرد، و ناصر میرسیاسی. ۱۳۹۵. ارائه الگوی ارزیابی عملکرد پارک‌های علم و فناوری. *مدیریت منابع نیروی انتظامی* ۴(۱): ۱۱-۳۴.

باب‌الحوائجی، فهیمه، اورانوس تاج‌الدینی، فاطمه نوشین‌فرد، و نجلا حریری. ۱۳۹۲. تدوین ابزار خودارزیابی ترجمان دانش مربوط به پژوهشگران علوم انسانی. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی* ۴۷(۱): ۶۴-۴۹.

حسینی، حسین، و روح‌الله شهبابی. ۱۳۹۷. علوم انسانی در ایران؛ وضعیت کنونی و راهکارهای ارتقای آن با بهره‌گیری از الگوی تحلیل درونی/ محیطی. *پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی* ۱۸(۱): ۱۰۱-۱۲۶.

خسروی، مریم، و رؤیا پورنقی. ۱۳۹۸. ابعاد اثرگذاری پژوهش: مطالعه مرور سیستماتیک. *پژوهشنامه علم‌سنجی* ۵(۱): ۲۰۳-۲۲۴.

خوشنویسان، فاطمه، عباس عباس‌پور، نعمت‌الله فاضلی، و محمدرضا نیستانی. ۱۳۹۹. علوم انسانی در سپهر نسل سوم دانشگاه تحلیلی پدیدارشناسانه بر موانع علوم انسانی کارآفرین. *پژوهشنامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی* ۲۰(۱۰): ۷۹-۱۰۲.

دهقانی، مریم، مسلم علوی، محمدحسن آسمانی، محمد مهدی عارفی، پیمان ستوده، و علی اکبر صفوی. ۱۳۹۵. تحلیلی بر لزوم ارائه دروس مکمل از علوم اجتماعی و انسانی برای دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته مهندسی برق. *آموزش مهندسی ایران* ۱۸(۷۱): ۴۱-۴۶.

ذوالفقاری، حسن. ۱۳۸۸. موقعیت کنونی رشته زبان و ادبیات فارسی و راهکارهای تقویت آن. *مطالعات ملی* ۱۰ (۲): ۴۷-۷۳.

رسولی، بهروز، و پرویز شهریاری. ۱۳۹۹. چاله‌ها و چالش‌های پژوهش در علوم انسانی در ایران؛ پنجره‌ای به روی سیاست‌گذاری علم. *پردازش و مدیریت اطلاعات* ۳۷ (۲): ۳۳۱-۳۶۱.

رضایی، مینا، و عبدالرضا نوروزی چاکلی. ۱۳۹۳. شناسایی و اعتبارسنجی شاخص‌های ارزیابی بهره‌وری پژوهشی پژوهشگران ایران. *پردازش و مدیریت اطلاعات* ۳۰ (۱): ۳-۳۹.

شمشیری، بابک، قاسم سلیمی، و فروغ سنگی. ۱۳۹۷. معیارهای ارتقای اعضای هیئت علمی در حوزه علوم انسانی از منظر تجارب دانشگاه‌های معتبر دنیا و تجارب اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز پژوهشی ترکیبی. *مجله آموزش عالی ایران* ۱۰ (۱): ۹۹-۱۳۱.

شیخ‌زاده، حسین. ۱۳۹۴. علوم انسانی تحول و ارتقای در راستای منافع ملی ایران. *کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در علوم انسانی*. مالزی.

صفرپور، اسحاق، جواد عباس‌پور، و قاسم سلیمی. ۱۴۰۰. کاوش تجربیات و دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی حوزه علوم انسانی و هنر در مورد آئین‌نامه ارتقا. *مطالعات دانش پژوهی* ۱ (۱): ۲۹-۵۴.

طایفه باقر، دلبر، زهرا ابادزی، شیمای مرادی، و فهیمه باب‌الحوائجی. ۱۴۰۱. مدل ارزیابی اثربخشی پژوهش‌های علوم انسانی در ایران. *پژوهشنامه علم‌سنجی* ۸ (۱۵): ۱-۳۴.

عصاره، فریده، فرزانه عفیفیان، و حمزه‌علی نورمحمدی. ۱۳۹۸. طراحی مدل مفهومی و عملیاتی ارزیابی و رتبه‌بندی علمی گروه‌های آموزشی حوزه علوم انسانی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ایران. *پژوهشنامه علم‌سنجی* ۵ (۱): ۲۳-۴۶.

غلامی، زهرا، حمیدرضا آراسته، عبدالرحیم نوه ابراهیم، و حسن‌رضا زین‌آبادی. ۱۳۹۷. طراحی الگوی کارکرد پژوهشی دانشگاه‌ها با رویکرد صنعت‌یاری. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی* ۸ (۲۷): ۲۳۱-۲۵۳.

قاضی‌نوری، سپهر، و مهدیه فراز‌کیش. ۱۳۹۷. الگوی ارزیابی ملی علم، فناوری و نوآوری بر اساس شاخص‌های کارایی، اثربخشی و سودمندی. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی* ۸ (۲۷): ۲۰۵-۲۲۹.

قانع‌راد، محمدامین، مریم محمودی، و حسین ابراهیم‌آبادی. ۱۳۹۶. تدوین الگوی چندوجهی ارزیابی توسعه علوم انسانی. *سیاست علم و فناوری* ۹ (۱): ۸۵-۱۰۳.

قنادی‌نژاد، فرزانه، و غلامرضا حیدری. ۱۳۹۹. روش‌ها و شاخص‌های ارزیابی تولیدات علمی در علوم انسانی و اجتماعی: مرور نظام‌مند. *پژوهشنامه علم‌سنجی* ۶ (۱۲): ۲۰۳-۲۳۰.

کورس، سارا. ۱۳۸۳. ادبیات و جامعه. ترجمه غلامرضا ارجمندی. *پیک نور* ۲ (۲): ۱۳-۲۵.

کیوان‌آرا، محمود، رضوان اجاقی، مظفر چشمه‌سهرابی، و احمد پایی. ۱۳۹۲. گونه‌شناسی تقلب‌ها و سرقت‌های علمی با استفاده از شناخت تجربیات صاحب‌نظران در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. *مدیریت اطلاعات سلامت* ۱۰ (۳): ۴۴۹-۴۶۰.

مطلبی، داریوش، نگین الهیاری، و نجلا حریری. ۱۳۹۹. ارزیابی مقایسه‌ای کارکرد شاخص‌های ضریب تأثیر (IF)، SJR، SNIP، IPP در معرفی مجلات معتبر حوزه‌های علوم اجتماعی، فنی-مهندسی و پزشکی. *پژوهشنامه علم‌سنجی* ۶ (۱۱): ۱۹۵-۲۱۲.

نوروزی چاکلی، عبدالرضا، رقیه قضاوی، و بهجت طاهری. ۱۳۹۴. ارزش‌گذاری شاخص‌های ارزیابی پژوهش در حوزه‌های مختلف علوم در ایران. *سیاست علم و فناوری* ۷ (۴): ۳۱-۴۰.

References

- Aksnes, D. W., L. Langfeldt, and P. Wouters. 2019. Citations, Citation Indicators, and Research Quality: An Overview of Basic Concepts and Theories. *SAGE Open* 9 (1): 1-17.
- Antonakis, J. and R. Hooijberg. 2007. Cascading vision for real commitment. In Hooijberg, R., J. G. Hunt, J. Antonakis, K. B. Boal and N. Lane (Ed). *Being there even when you are not: Leading through strategy, structures, and systems*. (Vol. 4, pp. 235-242). Amsterdam: Elsevier Science.
- Bonaccorsi, A. 2018. Peer review in social sciences and humanities. Addressing the interpretation of quality criteria. In Bonaccorsi, A. (Ed), *The Evaluation of Research in Social Sciences and Humanities: Lessons from the Italian Experience* (pp. 71-101). Cham: Springer.
- Bonaccorsi, A., C. Daraio, S. Fantoni, V. Folli, M. Leonetti, and G. Ruocco. 2017. Do social sciences and humanities behave like life and hard sciences? *Scientometrics* 112 (1): 607-653.
- Borovik, M. A., and L. V. Shemberko. 2016. The challenges of information retrieval in social sciences and humanities and ways to overcome information barriers. *Scientific and Technical Information Processing* 43 (2): 99-105.
- Bunia, R. 2016. Quotation statistics and culture in literature and in other humanist disciplines. In Ochsner, M., S. E. Hug, and H.-D. Daniel (Ed), *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures* (pp. 133-148). Switzerland: Springer.
- Campbell, D. T. 1979. Assessing the impact of planned social change. *Evaluation and Program Planning* 2 (1): 67-90.
- Chubb, J., and M. S. Reed. 2018. The politics of research impact: academic perceptions of the implications for research funding, motivation and quality. *British Politics* 13 (3): 295-311.
- Colman, A. M., D. Dhillon, and B. Coulthard. 1995. A bibliometric evaluation of the research performance of British university politics departments: Publications in leading journals. *Scientometrics* 32 (1): 49-66.
- D'Souza, R. 2021. What characterises creativity in narrative writing, and how do we assess it? Research findings from a systematic literature search. *Thinking Skills and Creativity* 42: 1-28.
- De Oliveira, L. M. V., H. F. dos Santos, M. R. de Almeida, and J. A. F. Costa. 2020. Quality Function Deployment and Analytic Hierarchy Process: A literature review of their joint application. *Concurrent Engineering Research and Applications* 28 (3): 239-251.
- Diaz-Faes, A. A., M. Bordons, and T. N. Van Leeuwen. 2016. Integrating metrics to measure research performance in social sciences and humanities: The case of the Spanish CSIC. *Research Evaluation* 25 (4): 451-460.
- Faggiolani, C., and G. Solimine. 2018. Mapping the role of the book in evaluation at the individual and department level in Italian SSH. A multisource analysis. In Bonaccorsi, A. (Ed), *The Evaluation of Research in Social Sciences and Humanities: Lessons from the Italian Experience* (pp. 33-53). Cham: Springer.
- Frixione, E., L. Ruiz-Zamarripa, and G. Hernández. 2016. Assessing individual intellectual output in scientific research: Mexico's national system for evaluating scholars performance in the humanities

- and the behavioral sciences. *PLoS One* 11 (5): e0155732.
- Gadd, E. 2019. Influencing the changing world of research evaluation. *Insights* 32 (1): 1–9.
- Giménez-Toledo, E., C. Tejada-Artigas, and J. Mañana-Rodríguez. 2012. Evaluation of scientific books' publishers in social sciences and humanities: Results of a survey. *Research Evaluation* 22 (1): 64–77.
- Glänzel, W., B. Thijs, and P. S. Chi. 2016. The challenges to expand bibliometric studies from periodical literature to monographic literature with a new data source: the book citation index. *Scientometrics* 109 (3): 2165–2179.
- Haddow, G., and B. Hammarfelt. 2019. Quality, impact, and quantification: Indicators and metrics use by social scientists. *Journal of the Association for Information Science and Technology* 70 (1): 16–26.
- Hammarfelt, B., and G. Haddow. 2018. Conflicting Measures and Values: How Humanities Scholars in Australia and Sweden Use and React to Bibliometric Indicators. *The Association for Information Science and Technology* 69 (7): 924–935.
- Heinen, J. T. 2010. The Importance of a Social Science Research Agenda in the Management of Protected Natural Areas, with Selected Examples. *The Botanical Review* 76 (2): 140–164.
- Huang, M., and Y. Chang. 2008. Characteristics of research output in social sciences and humanities: From a research evaluation perspective. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 59 (11): 1819–1828.
- Hug, S. E., and M. Aeschbach. 2020. Criteria for assessing grant applications: a systematic review. *Palgrave Communications* 6 (1): 37.
- Hug, S. E., M. Ochsner, and H.-D. Daniel. 2013. Criteria for assessing research quality in the humanities—A Delphi study among scholars of English literature, German literature and art history. *Research Evaluation* 22 (5): 369–383.
- Krull, W., and A. Tepperwien. 2016. The Four 'I's: Quality indicators for the humanities. In Ochsner, M., S. E. Hug, and H.-D. Daniel (Ed), *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures* (pp. 165–179). Switzerland: Springer Nature.
- Kulczycki, E., R. Guns, J. Pölonen, T. C. E. Engels, E. A. Rozkosz, A. A. Zuccala, K. Bruun, O. Eskola, A. I. Starčić, M. Petr, and G. Sivertsen. 2020. Multilingual publishing in the social sciences and humanities: A seven-country European study. *Journal of the Association for Information Science and Technology* 71 (11): 1371–1385.
- Moed, H. F., M. Luwel, and A. J. Nederhof. 2002. Towards research performance in the humanities. *Library Trends* 50 (3): 498–520.
- Muhonen, R., P. Benneworth, and J. Olmos-Peñuela. 2020. From productive interactions to impact pathways: Understanding the key dimensions in developing SSH research societal impact. *Research Evaluation* 29 (1): 34–47.
- Ochsner, M., and S. E. Hug. 2016. *Indicators for Research Performance in the Humanities? The Scholars' View on Research Quality and Indicators*. International Conference on Science and Technology Indicators. Valencia, Spain.
- Ochsner, M., and G. Peruginelli. 2021. National Research Evaluation Systems and the Social Sciences. In Engels, T. C. E., and E. Kulczycki (Ed.), *Handbook on Research Assessment in the Social Sciences*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Ochsner, M., S. E. Hug, and H.-D. Daniel. 2014. Setting the stage for the assessment of research quality in the humanities. Consolidating the results of four empirical studies. *Z Erziehungswiss* 17 (6): 111–132.
- Ochsner, M., E. Kulczycki, and A. Gedutis. 2018. The diversity of european research evaluation systems. *STI 2018 Conference Proceedings*: 1235–1241. Leiden.

- Olmos-Peñuela, J., P. Benneworth, and E. Castro-Martinez. 2014. Are 'STEM from Mars and SSH from Venus?': Challenging disciplinary stereotypes of research's social value. *Science and Public Policy* 41 (3): 384–400.
- Pedersen, D. B., J. F. Grønvad, and R. Hvidtfeldt. 2020. Methods for mapping the impact of social sciences and humanities—A literature review. *Research Evaluation* 29 (1): 4–21.
- Pinto, M. J., and S. Fernandes. 2015. New questions arise: are bibliometric indicators adequate for evaluating the scientific production of the Social Sciences and Humanities? *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries* 11119–103 :(2) .
- Prasad, B. 2000. A concurrent function deployment technique for a workgroup-based engineering design process. *Journal of Engineering Design* 11119–103 :(2) .
- Price, D. J. 1970. Citation measures of hard science, soft science, technology, and nonscience. *Communication among Scientists and Engineers* (pp. 3-22). Lexington: Heath Lexington Book .
- Reale, E., D. Avramov, K. Canhial, C. Donovan, R. Flecha, P. Holm, C. Larkin, B. Lepori, Judith Mosoni-Fried, E. Oliver, E. Primeri, L. Puigvert, A. Scharnhorst, A. as Schubert, M. Soler, S. andor So os, T. Sorde, C. Travis, and R. Van. Horik. 2018. A review of literature on evaluating the scientific, social and political impact of social sciences and humanities research. *Research Evaluation* 27 (4): 298–308.
- Ren, Q., and X. Gong. 2012. Evaluation index system for academic papers of humanities and social sciences. *Scientometrics* 93 (3): 1047–1060.
- Rovira-Esteva, S., and P. Orero. 2012. Evaluating quality and excellence in translation studies research: Publish or perish, the Spanish way. *Babel. Revue Internationale de La Traduction / International Journal of Translation* 58 (3): 264–288.
- Rowlands, J., and S. Wright. 2019. Hunting for points: the effects of research assessment on research practice. *Studies in Higher Education* 46 (9): 1801–1815.
- Saaty, T. L. 1980. *The Analytic Hierarchy Process*. New York: McGraw-Hill.
- _____, and M. S. Özdemir. 2014. How many judges should there be in a group? *Annals of Data Science* 1 (3): 359-368.
- Sani'ee, N., L. Nemati-Anaraki, S. Sedghi, A. Noroozi Chakoli, and S. Goharinezhad. 2022. The Effective Trends and Driving Forces in The Future of Research Performance Evaluation: A Qualitative Study. *Medical Journal of The Islamic Republic of Iran* 36 (1): 393–406.
- Shahin, A., and E. Bakhshi. 2013. Prioritization of innovation factors by the integration of concurrent function deployment and P diagram with a case study in Sepahan Industry Group. *Journal of Manufacturing Technology Management* 24 (6): 952–971.
- Sigurðarson, E. S. 2019. Capacities, capabilities, and the societal impact of the humanities. *Research Evaluation* 29 (1): 71–76.
- Stle, L., and R. Vanderstraeten. 2019. Measuring changes in publication patterns in a context of performance-based research funding systems: the case of educational research in the University of Gothenburg (2005–2014). *Scientometrics* 118 (1): 71–91.
- Sivertsen, G. 2016. Patterns of internationalization and criteria for research assessment in the social sciences and humanities. *Scientometrics* 107 (2): 357–368.
- Van den Akker, W. 2016. Yes We Should; Research Assessment in the Humanities. In Ochsner, M., S. E. Hug, and H.-D. Daniel (Ed), *Research Assessment in the Humanities: Towards Criteria and Procedures* (pp. 23–29). Switzerland: Springer.
- Vanholsbeeck, M., and K. Lendák-Kabók. 2020. Research impact as a 'boundary object' in the social sciences and the humanities. *Word and Text* 10: 29–52.

Verleysen, F. T., and A. Weeren. 2016. Clustering by publication patterns of senior authors in the social sciences and humanities. *Journal of Informetrics* 10 (1): 254–272.

Zuccala, A. 2018. Language, culture and traversing the scholarly evaluation landscape. In A. Bonaccorsi (Ed): *The Evaluation of Research in Social Sciences and Humanities: Lessons from the Italian Experience* (pp. 395–411). Cham: Springer.

الهه ابراهیمی درجه

دانشجوی دکتری رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان است.

علم‌سنجی، ارزیابی پژوهش و سیاست پژوهش از جمله علایق پژوهشی وی است.

علی منصوری

دارای مدرک دکتری در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانشگاه شهید چمران اهواز است. ایشان هم‌اکنون دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان است.

علم‌سنجی، فناوری‌سنجی، مدیریت اطلاعات و داده‌کاوی از جمله علایق پژوهشی وی است.

میترا پشتوتنی‌زاده

دارای مدرک دکتری در رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانشگاه شهید چمران اهواز است. ایشان هم‌اکنون دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان است.

حوزه سازمان اطلاعات، بازاریابی اطلاعات، ادبیات کودکان و رسانه‌های اجتماعی از جمله علایق پژوهشی وی است.

علی اصغر میرباقری فرد

دارای مدرک دکتری در رشته ادبیات زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه تهران است. ایشان هم‌اکنون استاد گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اصفهان است.

ادبیات عرفانی از حوزه‌های اصلی تخصص ایشان و زبان عرفانی، نقد و نظریه ادبی، تاریخ ادبیات‌نگاری و نسخه‌پژوهی از حوزه‌های فرعی علائق پژوهشی وی است.

احمد شعبانی

دارای مدرک دکتری در رشت علم اطلاعات و دانش‌شناسی است. ایشان هم‌اکنون استاد گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه اصفهان است.

مدیریت دانش و روش تحقیق از جمله علایق پژوهشی وی است.

